

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרֶתְךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

המשפט שצריך לקחת מיום כיפור, לשנן הלאה כל השנה, הוא
"עד שלא נוצרתי איני כדאי... עפר אני בחיי... הרי אני לפניך ככלי מלא
בושה וכלימה". רק יהודי יכול להרגיש ככה ולשמוח בזה.
צריך לקחת את הדבר הזה, ועם כל זה להיות שמח עד הגג.
לכן מיום כיפור מגיעים ל"זמן שמחתנו".

[מתוך השיעור 'מתירים להתפלל עם העברנים']

וילך-שובה-יום כיפור תשפ"ו

וילר-שובה-יום הכיפורים ה'תשפ"ו

04 סדרים מהבריאה עד המשיח

התוועדות ח"י אלול (ח"א)
הופעה חדשה של הבעש"ט, המגיד
ואדמו"ר הזקן

17 "מתירים להתפלל עם העבריים"

שמחת יום כיפור – מ"כל נדרי"
לכל השנה
הצדיקים והעבריים בתפלות
יום הכיפורים

22 "אנא כנה, עורי נא"

ביאורי תפלה
עיון בפיוט מתפלת היום הקדוש

25 הסיפור החסידי

תשובה באמת, תשובה בשמחה
רבי אשר פריינד

28 מענות ותשובות

תשובות הרב לשואלים
הדרגה בתשובה, ערב רב ושאיפות
מהיצר הרע

29 פֿאַדזשן ל'לִדְיִס

"נשוא עון"
רְדִי יִסְפָּר לָנוּ לָאֵן ה' סוֹחֵב אֶת כָּל
הַעֲוֹנוֹת נְשָׁלְנוּ

העלון מופק ע"י עמותת

אוהבים להיות יהודים.

לקבלת השיעורים במייל

ולחצטרפות לצוות המפיצים:

itiel@pnimi.org.il

עריכה: אביב מויאל

מתווה עיצוב: דעה צא אביחיל

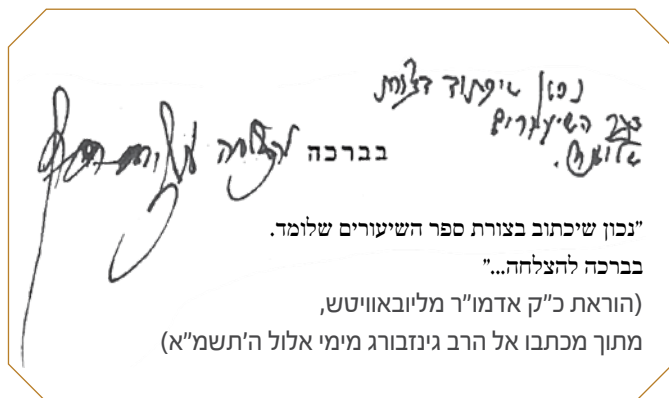
עיצוב: ענבל ציק

מערכת: הרב יוסף פלאי,

בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי

עריכת מקורות: ישראל כץ, מנחם-

זאב וינגורט, יוחאי אלימלך רווח

הקדמת המערכת

השבוע בגליון שני שיעורים: חלקה הראשון של **התוועדות ח"י אלול** המרוממת ושיעור **מוצאי יום הכיפורים אשתקד**.

השיעור הראשון – **סדרים מהבריא עד המשיח** – הוא חלקה הראשון [והמקוצר] של **התוועדות ח"י אלול** לה זכינו לפני כשבועיים. בשיעור עסק הרב בווארט חביב עליו, פתגמו של רבי אייזיק מהומיל שלפני ביאת משיח יצטרכו 'סדר חדש' – הופעה חדשה של הבעל שם טוב, הרב המגיד ממעזריטש ואדמו"ר הזקן. אחרי ביאור מושג הסדר בכלל, והיישום שלו בשלישית הדורות הראשונה, "אדם שת אנוש", מגיע השיעור אל תכליתו: סדר פוליטי-אקטואלי של שלשה ראשי ממשלה (או לפחות שלש קדנציות של ראש ממשלה דינמי ומשתנה), שיעסקו בשלש השלמויות בסדר הנכון – שלמות העם (תיקון החברה), שלמות הארץ (כיבוש וסיפוח) ושלמות התורה (מהפכה חוקתית אמתית – וכך יכינו את המדינה להופעת המשיח. אין כמו שבת תשובה לעסוק בתשובת הכלל הנדרשת מאתנו, תשובה של "בנין המלכות" – תיקון המדינה והכנה למלכות המשיח.

השיעור השני – **"מתירין להתפלל עם העברנים"** – נמסר ב**מוצאי יום הכיפורים** שעבר ויש בו נקודות התבוננות שמחות ומעודדות ממהלך תפלות היום, וגם 'קינוח' בדברי ר' אשר פריינד זצ"ל, בעל ההילולא של מוצאי היום הקדוש. גם מדור **ביאורי תפלה** מגיע מאותו שיעור והוא עוסק בתפלות היום.

חג הסוכות ושמחת החג כבר מעבר לפינה וכאן המקום לעדכן על **התוועדות שמחת בית השואבה** המתוכננת ביום **רביעי ט"ז תשרי, א' דחזה"מ סוכות**, בבית הכנסת **המרכזי בכפר חב"ד**. על **השעה המדויקת** תוכלו להתעדכן בגליון הבא או **באתר הקהילתי שלנו** derechaim.info

שבת שלום ומבורך וגמר חתימה טובה
לכל קוראינו ולכל בית ישראל,
המערכת

סדר הלימוד לשבוע פרשת האזינו הבעל"ט:
נ"ך יומי – ישעיה פרקים נה"סא; משנה – עדיות פרק ג.

שיעור

התוועדות ח"י אלול (ח"א)

סדרים מהבריאה עד המשיח

קיצור מהלך השיעור

בהתוועדות ח"י אלול הנפלאה דובר באריכות על 'סדר חדש' של אבות החסידות שנדרש להקדמה לביאת המשיח. בשיעור נפרסה תופעת הסדרים כפרצוף, מבריאת העולם ועד לתכלית ימות המשיח, אך לקוצר היריעה בשיעור כאן מופיעים רק הראש והסוף התכלית של התהליך, תוך דגש על המעבר מ'צדיקים' (כדרך החסידות) ל'מלכים' (מנהיגים הנדרשים לנו כעת).

פרק א מסביר את מושג הסדר והצורך בהתחדשות הסדרים. **פרק ב** מפרט את הסדר הראשון באנושות, אדם־שת־אנוש (פסוק הפתיחה של דברי הימים), ומתרגם אותו בעיקר לענייני עבודת התפלה. פרק ג - התכלית האקטואלית, ואפילו הפוליטית, של כל המהלך - מסביר ש'סדר חדש' הוא הופעה של הבעל שם טוב, המגיד ממעזריטש ואדמו"ר הזקן כשלשה ראשי ממשלה (או, מוטב, כשלש קדנציות של ראש ממשלה אחד) שיתקנו את המדינה. ראש הממשלה הראשון, הבעל שם טוב החדש, יעסוק בתיקון החברה - שלמות העם; ראש הממשלה השני, המגיד החדש, יעסוק בכיבוש הארץ מתוך קונצנזוס רחב - שלמות הארץ; ראש הממשלה השלישי, אדמו"ר הזקן החדש, יעסוק ברפורמה משפטית אמתית, הנהגת המדינה לפי חוקי התורה - שלמות התורה. מתוך הסדר הזה יצמח המשיח עצמו - תיכף ומיד ממש! שיעור אקטואלי השייך במיוחד לעבודת התשובה והתיקון בעשרת ימי תשובה - ימי בנין המלכות.

ידוע הווארט המפורסם של רבי אייזיק מהומיל שלפני ביאת המשיח צריך 'סדר חדש'^א. מה הכוונה סדר חדש? צריך שעוד פעם יבוא הבעל שם טוב, הרב המגיד ואדמו"ר הזקן,

א. סדר חדש להבאת הגאולה 'סדר' אבות החסידות

לחיים לחיים, שבזכות הבעל שם טוב ואדמו"ר הזקן תהיה שנה של גאולה, גאולה אמתית ושלמה על ידי משיח צדקנו.

נרשם ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה. אור ל"ח אלול פ"ה - כפ"ח. א - לשמע און מדור ר"א מהומיל אות ה.

החסידות^ט – הבעל שם טוב הוא האברהם אבינו של החסידות, המגיד הוא היצחק אבינו של החסידות ואדמו"ר הזקן הוא היעקב אבינו של החסידות.^י כמו שיש סדר של האבות יש, גם בתנ"ך וגם בתורה שבעל פה, עוד הרבה סדרים של שלשה דורות שקשורים יחד^{יא}, שמשלמים זה את זה ומתאחדים זה עם זה לפי הסדר (בבחינת "והחוט המשלש לא במהרה ינתק"^{יב}).

הענין של סדר הוא יסודי מאד. עכשיו מתחילים את שנת הלימוד החדשה בישיבות, וקודם כל צריך סדר (בלימוד ש"ס, ששה סדרים^{יג}) – צריך לעמוד בסדרים. אם מדברים על סדרי ישיבה, הסדר צריך להיות שלפני התפלה לומדים חסידות – זהו הסדר של אברהם אבינו, "חסד לאברהם"^{יד} (לפני תפלת שחרית, שתקן אברהם אבינו^{טו}). אחרי התפלה לומדים נגלה, גמרא (עד לפסק הדין בהלכה), והלימוד הזה – שהוא שבעצם כל היום, עד תפלת מנחה – שייך ליצחק אבינו שמדתו דין (והוא שתקן תפלת מנחה). בלילה, אם למדו טוב את החסידות לפני שחרית, תפלת אברהם אבינו, וכל היום, כולל מנחה, למדו נגלה, בלילה זוכים לחיבור^{טז} –

לפני ביאת המשיח צריך 'סדר חדש'. מה הכוונה סדר חדש? צריך שעוד פעם יבוא הבעל שם טוב, הרב המגיד ואדמו"ר הזקן, והם יכינו את הדרך לביאת משיח צדקנו תיכף ומיד ממש

והם יכינו את הדרך לביאת משיח צדקנו תיכף ומיד ממש. לפי הווארט הזה, הוא לא אומר שהם בעצמם מלך המשיח, אלא שלפני ביאת משיח צריך להיות עוד פעם סדר, כמו הסדר הראשון של החסידות, אבות החסידות – הבעל שם טוב, המגיד ואדמו"ר הזקן. "אבות מכלל דאיכא תולדות"^{יז}, והתולדות של האבות של החסידות הם אותם שלשה שבעצם משקפים, ממשיכים, מתעצמים ומפיצים לכולנו את הבעל שם טוב והמגיד ואדמו"ר הזקן ("תולדותיהן כיוצא בהן")

– ואז יבוא מלך המשיח. ככה אמר רבי אייזיק. 'סדר' כאן הוא שלשה דורות, בסוד "משם רעה אבן ישראל"^{יח}, ברכת יעקב ליוסף הצדיק: "אבן" הוא או אב ובן^{יט}, אבות ובנים, או, באופן יותר מפורט, **אבן** ר"ת **אב-בן-נכד**^כ, שלשה דורות (שהרי "עד כאן רחמי האב על הבן"^{כא} ו"בני בנים כבנים"^{כב}, כאשר כל **אב** כולל דור **א** שממנו נמשכים **ב** דורות). אדמו"ר הזקן החזיק את עצמו כנכד לבעל שם טוב^{כג}. מורנו הבעל שם טוב הוא האבא הראשון, הסבא, המגיד הוא הבן שלו ואדמו"ר הזקן הוא הנכד.

סדר האבות וסדרי הישיבה

הסדר הראשון בעם ישראל הוא אבות האומה ("אין קורין אבות אלא שלשה"), וכנגדם הבעל שם טוב, המגיד ואדמו"ר הזקן נקראו אבות

ט אג"ק מוהרי"צ ח"י אגרת ג'תרלה.
י ראה אוצר מנהגי חב"ד אלול-תשרי עמ' רצט, וש"נ.
יא ראה באריכות גם בשיעורי כ"ז אייר וט"ז סיון תשנ"ח; א' חשון תשע"ב.
יב קהלת ד, יב.
יג גם בישיבה ראוי שיהיו ששה סדרים: סדר חסידות לפני התפלה; סדר תנ"ך מיד לאחר התפלה (ראה לוח "היום יום" י"ט אד"ר); סדר בקר בגמרא; סדר אחה"צ בגמרא ופוסקים; סדר מוסר מיד לאחר ערבית (ראה קונטרס התפלה פ"ז); סדר חסידות ערב.
יד מיכה ז, כ.
טו ברכות כו, א.
טז וראה זהר ח"א קלג, א שעל ידי תפלות שחרית ומנחה, בהן הכלה "היבת בין דרועין" (בשחרית) ו"ימינו תחבקני"

ב בבא קמא ב, א. ובכ"מ.
ג בראשית מט, כד.
ד תרגום אונקלוס ורש"י שם.
ה ראה **מבחר שיעורי התבוננות** חכ"ג עמ' 119 ואילך.
ו בראשית רבה נד, ב (הובא ברש"י על בראשית כא, כג).
ז קידושין ד, א.
ח לוח "היום יום" ז"ך אייר.

יעקב (שתקן תפלת ערבית) הוא הקו האמצעי, הוא מחבר מערב את החסידות והנגלה יחד, נשמתא דאורייתא עם גופא דאורייתא, החיבור הזה הוא בעצם תורת משיח, "ובלילה שירה עמי תפלה לאל חיי".¹

בכל סדר יש סוג של שויון. על שלשת האבות אומרים "אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב" – בעצם הם שוים. גם בסדרי הישיבה צריך להיות שויון – כשאני לומד חסידות וכשאני לומד נגלה וכל שכן כשאני מחבר יחד, הכל שוה. היה שוה

לי לשמור על הסדרים של הישיבה. כל זה אני מדבר לתלמידי הישיבות שיושבים פה. האם גם אצל ה' יש סדר? ה' הוא מסודר או שהוא לא מסודר? אם הוא דורש מאתנו סדר, כנראה שגם הוא מסודר. לגבי כל הענין של דרישת סדר, כתוב ב"היום יום"² שהבעל שם טוב, המגיד ואדמו"ר הזקן – כולם אהבו ודרשו סדר. לכן, מי שרוצה בכלל להיות קשור לתורת החסידות ולנשיאי החסידות, צריך לאהוב סדר ולבקש מה' שיזכה להיות מסודר בחיים שלו. מהו סדר? תיקון. תיקון עולם התהו. בתוך הסדר צריך להמשיך אורות מרובים של תהו, של אי-סדר, אבל את הכח של האי-סדר עצמו צריך להמשיך בסדר³. זהו הכח המיוחד של החסידות. יש אנשים מסודרים בלי אי-סדר בפנים – זה עדיין לא משיח. משיח הוא אורות דתהו אבל בכלים דתיקון⁴, אי-סדר, תהו, בתוך סדר, תיקון.

גם בסדרי

הישיבה צריך להיות שויון – כשאני לומד חסידות וכשאני לומד נגלה וכל שכן כשאני מחבר יחד, הכל שוה. היה שוה לי לשמור על הסדרים של הישיבה

סדרים ומשברים

מה אנחנו רוצים לעשות? לבנות פרצוף של עשר דרגות, עשרה סדרים⁵. מהסדר הראשון, שמיד נגיד, עד לסדר התשיעי, שהוא הבעל שם טוב, המגיד ואדמו"ר הזקן. אחר כך בא הסדר העשירי, שהוא כבר מה שרבי אייזיק הבטיח לנו, שיבוא עוד פעם הבעל שם טוב, המגיד ואדמו"ר הזקן כדי להביא לנו – לכל עם ישראל, לכל העולם כולו – את מלך המשיח בפועל ממש. כל סדר – תיקון – הוא לאחר איזו נפילה או שבירה. זהו גם הפשט של הווארט הזה של רבי אייזיק – למה צריך עוד פעם סדר? למה לא מספיקים הבעל שם טוב, המגיד ואדמו"ר הזקן שהיו? כי הוא ראה את הירידה, את הצרות שיעברו על עם ישראל אחרי אדמו"ר הזקן – הוא ראה את השואה הנוראה, הוא ראה איך יהודים עוזבים את הדת, עוזבים את האמונה של הבעל שם טוב. לכן, בשביל להציל, בשביל לרומם את קרן ישראל לעת כזאת, צריך עוד פעם את הבעל שם טוב, המגיד ואדמו"ר הזקן (וביתר שאת ויתר עז). כמו שבע"ה נסביר, הפעם הזו, העשירית, היא כבר הסדר של המלכות. כלומר, הסדר התשיעי של הבעל שם טוב, המגיד ואדמו"ר הזקן הוא הסדר של היסוד, שיחסית הוא משיח בן יוסף, אבל הסדר האחרון, הסדר החדש – בעל שם טוב חדש, מגיד חדש ואדמו"ר הזקן חדש – הוא כבר הסדר של המלכות, משיח בן דוד.

כא בשיעור נתבאר פרצוף של עשרה סדרים כנגד הספירות מכתר עד מלכות (בלי דעת), ובהשלמות לשיעור הורחב ושונה המבנה לפרצוף של שלשה עשר סדרים הכולל את רישין שבכתר ואת הדעת. לקוצר היריעה בשיעור דנן התמקדנו רק בסדרי היסוד של האנושות ובתובנות עיקריות שעלו מהפרצוף ביחס לסדר החדש הנחוץ לנו – ו"עוד לאלוה מלין" בע"ה.

ובמנחה "שמאלו תחת ראשי", נעשה ממילא החבורה יחוד עצמו בתפלת ערבית.

יז תהלים מב, ט.

יח ז' תמוז.

יט ורמז: **אי סדר בסדר** עולה **ישראל**, מורנו רבי ישראל הבעל שם טוב, מייסד תורת החסידות ודרכי החסידות.

כ שיחת כ"ח ניסן תנש"א.

הפסוק "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ" אומר להאמין בה' בורא עולם, "לעולם הוי' דברך נצב בשמים"^{כז}, מפרש הבעל שם טוב^{כח} שאותיות "יהי רקיע"^{כט} נצבות לעולם ולעולמי עולמים בתוך השמים, להוות להחיות ולקיים את השמים. זו האמונה בהתהוות התמידית של העולם על ידי בורא (לשון הוה) העולם יתברך.

מהו ספר דברי הימים? כולו ספר לכבוד "דוד מלך ישראל חי וקים"^ל, דוד מלכא משיחא, לכן, לכבודו, בדברי הימים מוסיפים לשמו עוד י, והכתיב הוא דויד^{לא}.

ידוע מהבעל שם טוב^{לב} שדוד הוא זה שמגלה את ההשגחה הפרטית של ה' בעולם. גילוי השגחה פרטית הוא בעצם גילוי השכינה^{לד}. לכן הספר הזה, שאמרנו שהוא מקביל לבראשית, הוא ספר של אמונה בהשגחה פרטית – אמונה שיש בה הכרה, "כאלו רואים" את ההשגחה הפרטית של ה', וגם יודעים איך להגיב אליה נכון, מבינים מה ההשגחה הפרטית מלמדת אותנו בחיים. יש גם רמז יפהפה, שִׁדְּבְרֵי הַיָּמִים שוה בדיוק השגחה. אם כן, אלו שני עמודי התווך של כל כד ספרי דאורייתא – האמונה בהתהוות והאמונה בהשגחה. שוב, עיקר ההשגחה מתגלה בדברי הימים, שבחומש בראשית גופא הוא הסיפור השלישי, "זה ספר תולדת אדם". לפי בן עזאי^{לז} "זה ספר תולדת" הוא "כלל גדול בתורה" אפילו

כז תהלים קיט, פט.

כח שער היחוד והאמונה פ"א.

כט בראשית א, ו.

ל ראש השנה כה, א.

לא רש"י לדה"א ב, טו.

לב כש"ט (קה"ת) מורא.

לג ראה בשיעור מוצאי ז"ך אדר (ח"א; נדפס בגליון ויקרא)

השתא.

לד בראשית רבה כד, ז.

מה חדשה החסידות? את הדמות, הגדרה, של ה"צדיק יסוד עולם", ואת ההבנה שכולנו צריכים להיות קשורים לצדיק, שהוא הצינור להמשיך לנו את כל שפע הברכות בגשמיות וברוחניות

הסדר הראשון של שלשת אבות החסידות הוא סדר של צדיקים. הרי מה חדשה החסידות? את הדמות, הגדרה של ה"צדיק יסוד עולם"^{כב}, ואת ההבנה שכולנו צריכים להיות קשורים לצדיק, שהוא הצינור להמשיך לנו את כל שפע הברכות בגשמיות וברוחניות. אם כן, הסדר הראשון בחסידות הוא סדר של צדיקים – צדיקים של החסידות, עם כל המשמעות. אבל הסדר הבא אחרי היסוד, שהוא משיח בן דוד, הוא סדר של מלכות – של מלכים, לא של צדיקים. הדבר הזה כתוב בפירוש

בתיקוני הזהר^{כג}, שם מוסבר שישנם עשרה סוגים, עשר דרגות, של נשמות עם ישראל, כנגד הספירות. אדמו"ר הזקן מביא זאת גם בתניא^{כד}. שם יש צדיקים כנגד ספירת היסוד ומלכים כנגד ספירת המלכות, כמובן.

ב. הסדר הראשון באנושות בראשית ודה"י – אמונה בבריא (מתמדת) ואמונה בהשגחה

מה הסדר הראשון בתורה שבכתב, עוד לפני האבות? הפסוק הראשון של דברי הימים, שפותח ב"א רבתי. בכך יש לו מעלה מסוימת גם לגבי התורה. התורה פותחת ב"א רבתי של "בראשית", אבל איפה ה"א, ובפרט ה"א הרבתי? בשבילה צריך ללכת לספר האחרון לפי סדר התנ"ך, שבעצם "נעוץ סופן בתחלתן"^{כה}, הוא בעצם אותו תוכן של בראשית, "זה ספר תולדת אדם"^{כו}.

כב משלי י, כה.

כג בהקדמה, א, ב.

כד פי"ד.

כה ספר יצירה פ"א מ"ז.

כו בראשית ה, א.

יותר מ"ואהבת לרעך כמוך"^{לה}.

"אדם שת אנוש"

מה הפסוק הראשון של דברי הימים? בפסוק הראשון של התורה יש שבע מילים, "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ", אבל הפסוק הראשון של דברי הימים הוא רק שלש מילים, "אדם שת אנוש", סוף פסוק. הפסוק הזה הוא בעצם ה"סדר" הראשון של התורה – "אדם שת אנוש".

יש כמה פירושים ב"אדם שת אנוש". פירוש אחד^{לו}, הכי פשוט, הוא שמדובר על אדם הראשון לפני החטא, כאשר הוא גדול קומה, הוא א רבתי. זה הפשט הפשוט, אדם הראשון היה מן השמים ועד הארץ^{לז}, "כי כל בשמים ובארץ"^{לח}, "דאחיד בשמיא וארעא"^{לט}, אחוז 'אין וועלט' – אויס וועלט, תכלית עבודת ה' לפי הבעל שם טוב^מ.

שת ואנוש הם כבר אחרי החטא. שת הוא גם אחרי חטא קין והבל, הוא "תחת הבל כי הרגו קין"^{מב}. כלומר, בעצם שת הוא תיקון של הבל, ככה כתוב – "ותקרא את שמו שת כי שת לי אלהים זרע אחר תחת הבל כי הרגו קין". הפסוק הבא הוא "ולשת גם הוא ילד בן ויקרא שמו אנוש אז הוחל לקרא בשם הוי". הפסוק הבא הוא כבר פרשה חדשה, שמתחילה "זה ספר תולדות אדם", שהזכרנו לפני רגע. כלומר, הסיפור השלישי של מעשה בראשית, הסיפור של דברי

הפסוק הראשון בדברי הימים מסיים עם אנוש כי גם התורה מסיימת עם אנוש את הסיפור הראשון של מעשה בראשית, שהוא בעצם סיפור חטא אדם הראשון

הימים שבתוך מעשה בראשית, הוא ההמשך של הסדר הראשון בעולם, המסתיים באנוש. הפסוק הראשון בדברי הימים מסיים עם אנוש כי גם התורה מסיימת עם אנוש את הסיפור השני של מעשה בראשית, שהוא בעצם סיפור חטא אדם הראשון. אחר כך מתחיל הסיפור השלישי, "זה ספר תולדות אדם", הכלל הגדול-גדול שבתורה.

כתוב בספרים^{מב} לגבי אנוש

שעם הכולל שוה משיח. לפי זה,

בתוך הפסוק הראשון של דברי הימים מקופלים הראש-תוך-סוף של כל תולדות אדם. יש משהו באנוש שרומז למלך המשיח (מצד מדת השפלות שלו, וכן מצד היותו נשמה כללית, הכולל את כללות האנושות ובא לייצג אותה^{מג}). ידוע מהאריו"ל^{מד} שאדם ר"ת אדם-דוד-משיח, זה בגדול, אבל יש משהו בפסוק הזה, "אדם שת אנוש", שהוא שרש של אדם-דוד-משיח. הרי שת (700) הוא כפולה של דוד (14). דוד חי 70 שנה, העשירית של שת, ה"פ דוד, וממילא שת שוה חמשים (חמשים שערי בינה) פעמים דוד. שוב, אדם הוא אדם, עם א רבתי שלו, אדם הראשון לפני החטא, החוזה בסוף – "נעוץ סופן בתחלתן" – כמלך המשיח (דרך הממוצע המחבר, דוד המלך, שחטא כדי להורות תשובה ליחיד^{מה}, וד"ל).

"אז הוחל לקרא בשם הוי"

בתורה הסיפור של "אדם שת אנוש" מסיים

לה ויקרא יט, יח.

לו לקו"ת ויקרא א, ב.

לז ראה חגיגה יב, א.

לח דברי הימים א, כט, יא.

לט זהר ח"ב קטז, א. ובכ"מ; וראה נצוצי זהר להר"ר מרגליות שם.

מ ראה כש"ט (קה"ת) אותיות לד, לז, צ, קכא, קלט, קפת, שנו. ובכ"מ.

מא בראשית ד, כה.

מב חומת אנך על ישעיה פ"ג; סעודת משיח תשע"ג פ"ח.

מג המשיח הוא הוא "שלוחא דידן" בנוסף להיותו "שלוחא דרחמנא", וממילא הוא זקוק לשני כתרים, שתי הכתרות - הכתרה מהעם והכתרה מה' - כפי שאמר הרבי.

מד ספר הליקוטים האזינו; ספר הגלגולים פ"א (ושם פס"ב בשם ספר הקנה). ובכ"מ.

מה ע"פ ע"ז ד, ביה, א.

"הוחל" לא יכול להיות, על פי דקדוק, לשון חילול אלא רק לשון התחלה. זה הפשטן שבפשטנים של המקרא, האבן עזרא.

הספורנו, שבהרבה מאד מקומות הוא פירוש חסידי מאד, מחבר את שני הדברים יחד, ואומר שאז – בדור של אנוש – היו צדיקים, ואנוש עצמו היה ראש הצדיקים, ו"אז הוחל לקרא בשם הוי"ו" הוא לא במשמעות של תפלה (כתרגום אונקלוס,

"לצללה", וכפירוש האבן עזרא) – שעוררה את השאלה האם לפני כן לא התפללו. הוא מסביר שבאותו דור היתה התדרדרות ולכן הצדיקים היו צריכים לעמוד בראש כל חוצות ולדרוש שיש רק ה' בעולם, שצריך לעבוד רק את ה'. כלומר, "לקרא בשם הוי"ו" אין פירושו לקרוא לה' בתפלה, אלא לקרוא לכולם שיש ה' וצריך לעבוד אותו, ולא תמורתו, חלילה. זהו פירוש הספורנו. אם כן, אנוש כאן הוא טיפוס לא ברור.

התמודדות עם ההשכלה

למה אנחנו מאריכים בזה? כי הכל צריך להיות מקביל לבעל שם טוב, למגיד ואדמו"ר הזקן. מהנקודה הזו אנחנו יוצאים. לפי זה אדם הראשון מקביל לבעל שם טוב. בפרט הכוונה לאדם לפני החטא. ידוע שהיו נשמות שלא השתתפו בחטא עקהדעת, ומקובל אצל צדיקים שאחת מהן היא נשמת הבעל שם טוב². כלומר, יש נשמות של אדם הראשון שלפני החטא, ובדורות האחרונים ודאי הגדול שבהן הוא מורנו הבעל שם טוב. גם השם הפרטי שלו, ישראל, הוא בחינת אדם – "אתם קרויים אדם"³, ישראל

עד אז לה
התפללו לה'!
שת היה צדיק,
ואפילו אדם
הראשון אחרי
החטא שלו חזר
בתשובה והיה
צדיק, אז מה זה
"אז הוחל"?

ב"אז הוחל לקרא בשם הוי"ו". מה פירוש?

רש"י מביא בשם חז"ל⁴ שאז התחילו לעבוד עבודה זרה. בהלכות ע"ז של הרמב"ם הוא מתאר⁵ באריכות את ירידת הדורות, ואיך שבימי אנוש הוחל – מפרשים מלשון חילול – התחילו לעבוד למוצעים, אמרו ש"עזב הוי"ו את הארץ"⁶ והוא השאיר את הנהגת התחתונים בידי הכוכבים והמזלות, לכן ראוי

לעבוד את הכוכבים ואת המזלות, חוקי הטבע, כי הם בעצם השולטים במציאות. הם דימו לעצמם שמה שקובע הוא חוקי הטבע. הירידה העצומה הזו – שלא מרגישים את נוכחות ה' בחיים שלנו ממש – קרתה בימי אנוש, בדור השלישי לבריאת עולם. לפי הרמב"ם גם אנוש עצמו היה חלק מזה, לא נמלט מהירידה הזו. יש מקומות שכתוב⁷ שאנוש לא היה בכלל, רק בני דורו של אנוש.

מה באמת הפשט של "אז הוחל"? קודם כל, נראה תרגום אונקלוס. דווקא בפסוק הזה יש כמה גרסאות לתרגום, ולפי אחת הגרסאות הוא מתרגם "הוחל לקרא בשם הוי"ו" לשון "שירותא" "לצללה", לשון התחלה – התחילו להתפלל בשם ה'. אם "הוחל" לשון התחלה הפשט לכאורה הוא הפוך מפירוש רש"י בשם חז"ל – הכוונה ב"אז הוחל לקרא בשם הוי"ו" היא שאז התחילו להתפלל לה'. עד אז לה התפללו לה'!? שת היה צדיק, ואפילו אדם הראשון אחרי החטא שלו חזר בתשובה והיה צדיק, אז מה זה "אז הוחל"? גם האבן עזרא כותב שפירוש המלה

מו בראשית רבה כג, ז.

מז הלכות ע"ז פ"א הלכות א"ב.

מח יחזקאל ח, יב.

מט ראה פירוש רבי יצחק ב"ר יוסף עה"ת (מכון על הראשונים, ניו יורק תשע"ב) בראשית עמ' מז. וראה במש"נ שם בהערה ר.

נ בעש"ט עה"ת בראשית קלז (וראה בצור ירום לתיא פ"ז) ופ"ה שהביא שבכך התדמה הבעש"ט לרבי חנינא בן דוסא ונדבק בנשמתו - קשר שנתבאר בחלק נוסף של השיעור, כנזכר לקמן).

נא יבמות סא, א; זהר ח"ב פו, א.

נקרא אדם.

לפי זה השני בסדר הזה, שת, צריך להיות כנגד המגיד. השלישי, שהארכנו בו, "אז הוחל", הוא כנגד אדמו"ר הזקן. מה מיוחד בדורו של אדמו"ר הזקן? שאז התחיל להתפשט 'נגע ההשכלה', שעודד, והצליח במדה רבה, להרחיק יהודים מהאידישקייט, מתורת אמת. גדולי ישראל, דווקא בדור אדמו"ר הזקן, שהיו מודעים למה שקורה

בעם ישראל, דאגו וניסו בכל יכולתם לבטל אותו. מהו הכח, כמו פירוש הספורנו, לקרוא בשם ה' בדור שכבר מתחיל להתפקד? זהו הכח, אחת הסגולות המיוחדות, של תורת חב"ד, של השכלה אלקית. כמו שצריך עוד להסביר, כדי להתווכח ולנצח את ההשכלה החיצונית חייבים השכלה של קדושה ("פגע בו כיוצא בו"³¹).

מאמונה לתפלה

שאלנו: אם התפלה לה' התחדשה בדור אנוש – כפירוש הפשטנים – מה היה קודם? כתוב³² שקודם הרגישו שסומכים על ההשגחה. ה' עושה הכי טוב ואין טעם להתפלל – מה שה' עושה זה הכי טוב. אם כן, המעבר לתפלה הוא עלית הדורות? ירדת הדורות? שני דורות הרגישו שכל מה שה' עושה הכי טוב, אין מה לבקש, ובא אנוש ומרגיש שצריך כן לבקש – זהו החידוש שלו. החויה בדורות הראשונים היא בעצם כמו שכתוב באגרת הקדש בתניא, באגרת "להשכיל בינה"³³, שאדם צריך לראות שכל מה שקורה אותו בחיים בא מהאין האלקי, שהוא העדן העליון, התענוג העצמי, ובאמת אין על מה להתפלל-

נב שבת קכא, ב.

נג רד"ק על בראשית ד, כו.

נד תניא אגה"ק יא. נלמדה באריכות בסדרה בת 12 שיעורים כ"ב אדר"ה ניסן תש"פ.

מהו הכח לקרוא

בשם ה' בדור
שכבר מתחיל
להתפקד? זהו
הכח, אחת
הסגולות
המיוחדות, של
תורת חב"ד, של
השכלה אלקית

לבקש, רק להודות על הכל³⁴. אם רק תרגיש זאת – הכל יתהפך להיות טוב הנראה והנגלה. זהו הווארט שלו שם. יש באגרת הקדש בתניא עוד אגרת³⁵, בה כתוב שאם ה' נותן לך מכות צריך להרגיש שזהו אב רחמן שנותן מכות לטובתך ולא להפנות אליו ערף. אפשר לומר שהמסר של "להשכיל בינה" הוא הדור הראשון, של אדם עם א רבתי, והדימוי של אב רחמן שנותן מכות שייך לדור השני, דורו של שת, אבל אנוש הופך להיות כבר הקדמה³⁶ לסדר העיקרי שיבוא – שלשת האבות, אברהם, יצחק ויעקב. כתוב בפירוש³⁷ שה' עשה את האבות והאמהות עקרים ועקרות כי הוא מתאוה לתפלתן של צדיקים.

אחרי שהכל הכי טוב, לפעמים ה' עושה משהו כי הוא מתאוה לתפלה שלך. להרגיש זאת – זו הרגשת השגחה, עומק ההשגחה, העומק של הכי טוב, שה' רוצה שתתפלל. הענין הזה כבר התחיל בדור של אנוש והמשיך ביתר שאת בסדר השני בעולם – הסדר של האבות, שהוא בעצם ראשית היהדות, האידישקייט, שה' משתוקק לעבודה שלנו. מסבירים³⁸ שאם אין עבודה השכר אחר כך הוא נהמא דכיסופא. ה' כל יכול, הוא יכול לעשות שגם בלי עבודה הטוב שהוא נותן לנו לא יהיה נהמא דכסופא – לתת את השכר הטוב ביותר, בלי שום בושה שלנו. אף על פי כן – זהו אחד הדברים שקשה להבין בשכל אנוש – ה' מתאוה לתפלות שלנו (היינו טעם הבריאה

נה תפלה נקראת צלותא - היא הצל של המודעות המושלמת המתוארת כאן (כלומר, אנוש הוא צל אדם).
נו שם אגרת כב (נלמדה בשיעור 11 בסדרת השיעורים הנ"ל).

נז בפרצוף הדוגמאות בשיעור, שלא הובא בחלק זה, הסדר של כל האנושות הוא הכתר ביחס לסדר האבות שהוא החכמה, ואנוש הוא קוצו של י' ביחס ל"י, ודוק.

נח יבמות סד, א.

נט ירושלמי ערלה פ"א ה"ג.

בלב, כאשר "לית פולחנא כפולחנא דרחימותא"^{סד}.

עבודת התפלה כמו בחב"ד – בעומק של התפלה החב"דית – לא היתה קודם. אצל הבעל שם טוב היתה תפלה יותר טבעית, יותר ספונטאנית, "תפלתי שגורה בפי"^{סה}, כמו שאמר רבי חנינא בן

דוסא – שאם התפלה שגורה בפי אני יודע שהיא מקובלת ואם לאו לאו. מסתבר שרבי חנינא בן דוסא לא התפלל מתוך תפלה חב"דית, בעומק ההתבוננות^{סו} – הוא התפלל ספונטאנית וה' ענה לו ספונטאני, היינו מה שתפלתו שגורה בפי. אז ברוח הקדש, מתוך הספונטאניות בין המתפלל למי שמתפללים אליו, הוא כבר יודע עד כמה התפלה התקבלה. ראשית קבלת התפלה היא שה' נותן לי את ה"תפלתי שגורה בפי". זו תפלת הבעל שם טוב (שבסדר של דורות התנאים הוא מקביל לרבי חנינא בן דוסא). הבעל שם טוב מדגיש^{סז} שהשכינה מדברת מתוך פה האדם בתפלה, ואם זה קורה, אם ה' מדבר מתוך פי, ודאי התפלה התקבלה – ה' הוא חי בעצם וחי להחיות, והוא יחיה את החולה.

מה התפלה של המגיד? בהקבלה של האבות לשלשת עמודי העולם – אברהם־גמ"ח, יצחק־עבודה, יעקב־תורה^{סח} – דווקא המגיד הוא עמוד

זהו אחד הדברים שקשה להבין בשכל אנוש - ה' מתאווה לתפלות שלנו

כולה – "נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים"^ס, על ידי האתערותא של התחתונים). זהו סוד הגברא' של השי"ת כביכול (עליו דברנו רבות לאחרונה^{סא}). מצד ה' חפצא', כביכול, הוא יכול לעשות הכל לבד – לא צריך אותנו בכלל, "אני הוי' לא

שנית"^{סב} – אבל מצד הגברא' שבו הוא רוצה את שיתוף הפעולה שלנו, לשם כך ה' ברא את העולם. זה כבר המעבר מהסדר הראשון לסדר השני – מהסדר של כלל האנושות לסדר של האבות.

תפלת אבות החסידות

גם את המעבר הזה אפשר לקשר לנקודת המוצא שלנו, הסדר של הבעל שם טוב, המגיד ואדמו"ר הזקן: אצל הבעל שם טוב והמגיד עבודת התפלה (עמוד העבודה, עליו העולם עומד) היתה באופן אחר מאשר אצל אדמו"ר הזקן, עבודה של התבוננות עמוקה בדרך חב"ד. אצל שני הראשונים ("ואלה תולדת יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק"^{סג}) התפללו בכוונה עצומה אך תוך כדי ההרגשה הברורה שאליבא דאמת הכל הכי טוב (הם באמת התעצמו עם הכתוב באגרת יא בתניא, בה אדמו"ר הזקן מטעים לנו אפס קצהו מדרגת עבודתם של ה'סב' וה'אב', מורנו הבעל שם טוב והרב המגיד נ"ע). הדרך שהורה לנו אדמו"ר הזקן – כדי שעבודתנו את השי"ת בהתלהבות מורגשת בלב תהיה אמיתית בהתאם למעמדנו, ללא דמיונות שוא – היא שהתפלה, עיקר העבודה, צריכה להיות מתוך התבוננות מעמיקה, ריכוז והתמקדות בגדולת השי"ת, ללא הסח הדעת, שרק כך מולידים אהבה ויראה אמיתיות

ס תנחומא נשא טז; תניא פל"ו.

סא החל משיעור אור ל"כ תשרי (נדפס בגליון נח) השתא.

סב מלאכי ג, ו.

סג בראשית כה, יט.

סד זהר ח"ג רסז, א.

סה ברכות לד, ב.

סו בדורות הראשונים היתה 'רוממות איל בפשיטות' ואחרי השהיה "שעה אחת" של חסידים הראשונים לפני התפלה, בה התבוננו בשפלות האדם (כדי לעמוד להתפלל מתוך כובד ראש, הכנעה ושפלות) – עד כדי התאפסות האדם – באו להתפשטות הגשמיות בתפלה שעלתה מאלוה (ואחריה נדרשו לשהות עוד שעה כדי לנחות מהתפשטות הגשמיות, לחזור למציאות, וממילא להמשיך את ברכות התפלה למטה). אך בדורות האחרונים, בעלי הנשמות הנמוכות, יש להקדים את ההתבוננות המעמיקה החב"דית ברוממות איל (כנודע השינוי בסדר ההתבוננות עם ירידת הדורות – ראה תשובות חן ליקוטם ובאריכות ברשימת ג' כסלו תשפ"א).

סז בעש"ט עה"ת נח אותיות פט רצו.

סח זהר ח"א קמו, ב.

העבודה. יצחק אבינו הוא העבודה, שבזמן שבית המקדש היא עבודת הקרבנות ובזמן הזה היא עבודה התפלה. גם התפלה היא קרבן – מסירות נפש להתקרב ולהתדבק בה' יתברך עצמו, "אנא נסיב מלכא"^{סט}. התפלה של המגיד היא תפלה של מסירות נפש, של יצחק שפושט את צווארו על גבי המזבח ורוצה להקרב^ע (שלשת האבות מקבילים לשלש האהבות^{עא}, "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך"^{עב}, ותפלת יצחק היא "בכל נפשך" אפילו נוטל את נפשך^{עג}).

ודאי שגם המטרה של התפלה

החב"דית, תפלה מתוך התבוננות, היא להגיע לדבקות בה' – אבל הפירוש הפשוט שלה הוא התבוננות כדי להוליד בלב דחילו ורחימו, שתי כנפים^{עד} שיעלו את התפלה לה'. כאשר אדמו"ר הזקן היה אומר בשעת הדבקות שלו "מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ"^{עה}, איך וויל זע גאָר ניסט איך וויל ניט דאין ג"ע איך וויל ניט דאין עוה"ב כו' איך וויל מער ניט אַז דיך אַליין"^{עו} (איני רוצה מאומה, איני רוצה את גן עדן שלך, איני רוצה את עולם הבא שלך, אני רוצה רק אותך לבד) הוא בעצם היה דבוק בדרגת רבו, המגיד ממעזריטש. לכן לא אומרים שזו מדת כל אדם, אלא משהו מיוחד אצל אדמו"ר הזקן^{עז}.

סט איכה רבה ג, ח.

ע ראה פרקי דר"א פל"א.

עא ספרי ואתחנן סוף פסקא ז.

עב דברים ו, ה.

עג ברכות פ"ט מ"ה.

עד תקו"ז י (כה, ב); תניא פל"ט ואילך.

עה תהלים עג, כה.

עו דרך מצותיך שרש מצות התפלה פ"מ (קלח, א); לוח "היום יום" י"ח כסלו.

עז אך ראה שיחת אחש"פ תשט"ו סעיפים א"ב (ובכ"מ) שמכיון שהדברים נתפרסמו הם ראויים לעתים לכל אדם, בשאיפה על כל פנים.

תפלת הבעל

שם טוב לא

לוקחת זמן

בכלל - ה' הוא

למעלה מהזמן.

תפלת המגיד

לוקחת זמן קצר

אבל תפלת

אדמו"ר הזקן

לוקחת זמן

רב, זו תפלה

באריכות

מדת כל אדם בחב"ד היא שיזכה לטעום איזה טעם, מעט דמעט, של יחודא עילאה – אדמו"ר האמצעי כותב בתחלת קונטרס ההתפעלות שעל זה אביו מסר את נפשו. איך זה בא? על ידי חב"ד, תפלה בהתבוננות. התבוננות היא תפלה באריכות. תפלת הבעל שם טוב לא לוקחת זמן בכלל – ה' הוא למעלה מהזמן. תפלת המגיד לוקחת זמן קצר, כמו התפלה הקצרה של משה רבינו, "אל נא רפא נא לה"^{עח}. אבל תפלת אדמו"ר הזקן לוקחת זמן רב, זו תפלה באריכות (העולה עד אריך אנפין, משם נמשכות ארוכה ורפואה לכל בשר).

ג. 'סדר' של ראשי ממשלה

שלש השלמויות

עיקר החידוש שלנו היום הוא הסדר החדש שרבי אייזיק מדבר עליו. כמו שכבר אמרנו, החסידות חדשה את הדמות של הצדיק והסדר שלה – הבעל שם טוב, המגיד ואדמו"ר הזקן – הוא סדר של צדיקים. אבל בשביל להגיע למלך המשיח צריך סדר חדש – סדר של מלכים^{עט}. יש בחז"ל^ע מקום אחד שמדובר על שלשה דורות של משיח, "דור דורים"^{עא}, א"ב, וכאן יש סדר של "דור דורים" על מנת להביא את המשיח מיד. בכל אחד מהדורות האלה ודאי כבר מתעורר "אורו של משיח"^{עב}.

בשביל להבין את הסדר של המלכים צריך לומר עוד יסוד חשוב, שהרבי קורא לו שלש

עח במדבר יב, יג.

עט על המעבר מצדיקים למלכים ראה גם שיעור י"ט טבת תש"נ; ב' אייר תשע"ה.

פ יל"ש נ"ך רמז תתו.

פא תהלים עב, ה.

פב יל"ש ישעיה רמז תצט.

ממקום למקום להפיץ חסידות^צ, הוא לא יצא מארץ ישראל, מקדש הקדשים שלו. ליצחק נאמר "גור בארץ"^{צא}, הוא שייך בעצם לארץ ישראל^{צב}, "אורא דארץ ישראל מחכים"^{צג}. יצחק הוא עמוד העבודה, שעיקרה בבית המקדש בארץ ישראל. כנראה גם המגיד, בכל מקום בו הוא נמצא, מכח תפלתו במסירות נפש הופך את המקום לארץ ישראל, "מאך דא ארץ ישראל"^{צד} (ולכן, בניגוד למורו הבעל שם טוב, לא מצינו שהמגיד השתדל להגיע לארץ ישראל – הוא בעצם בארץ). בדרך כלל^{צה} מסדרים מלמעלה למטה – שלמות התורה, שלמות העם, ובסוף, המלכות, שלמות הארץ. עכשיו אומרים סדר אחר, לפי ההקבלה ל'סדר' של אבות החסידות – הסדר של אברהם-יצחק-יעקב, גמילות חסדים-עבודה-תורה – בו שלמות הארץ היא הממוצע בין שלמות העם לשלמות התורה. איפה רואים כזה סדר, בו הארץ היא בין העם לתורה? כתוב "הציבי לך צִיָּנִים"^{צו} – כל המצוות שמקיימים בחו"ל, וגם התורה שלומדים בחו"ל, הם 'לא זה', הם רק זכר, רק רשימו^{צז}. בשביל להגיע לתורת משיח, שהיא ודאי תורת ארץ ישראל, צריך שהעם ישוב לציון. קודם צריך לתקן את העם, אחר כך צריך להביא את העם לארץ, ורק בארץ אפשר לקבל את התורה וגם לקיים את התורה. הרי כל המצוות התלויות בארץ הן רק

השלמויות. העבודה האקטואלית בשביל לתקן את המדינה כאן, לתקן את המציאות, היא לדגול לגמרי בשלש השלמויות – שלמות התורה, שלמות העם ושלמות הארץ^{צח}. בעצם הכל אחד^{צט}, לא תתכן אחת בלי שתי האחרות, אבל יש פה שלש שלמויות. האם יש הקבלה בין שלש השלמויות לבעל שם טוב, המגיד ואדמו"ר הזקן? פשוט שכן. ההקבלה של שני המאורות הגדולים, הבעל שם טוב ואדמו"ר הזקן, היא פשוטה: הבעל שם טוב הוא שלמות העם – הוא בא לעורר את עם ישראל מהתעלפותו^{צפ}. גם התורה שלו, החידושים שלו – הכל בשביל עם ישראל, לכן קוראים לו ישראל. העיקר אצלו הוא אהבת ישראל פשוטה, מעלת היהודי הפשוט שדווקא הוא אחוז בפשיטות העצמות^{צק} (ועל תלמיד חכם לשאוף להגיע לדרגת האמונה הפשוטה ומסירות הנפש שלו).

מהו אדמו"ר הזקן? שני-אור, שמחבר את אור הנגלה והנסתר^{צק}, כמו שהסברנו קודם לגבי יעקב אבינו שמחבר נגלה וחסידות. פשוט לגמרי שהוא כנגד שלמות התורה. מהי תורה שלמה, "תורת הוי' תמימה"^{צק}? תורה שיש בה חיבור עצמי בין הנגלה לנסתר. זהו הענין של אדמו"ר הזקן, לכן הרבי הרש"ב גם קרא לשיבה תומכי תמימים – שהתורה שלומדים בה תהיה תורה תמימה (של כל פרד"ס התורה יחד כאחד ממש)^{צק}.

לפי זה המגיד, שביניהם, הוא שלמות הארץ. המגיד מכוון כנגד יצחק אבינו – כמו יצחק, שלא יצא ממקומו, גם המגיד בלט בכך שלא הסתובב

צ א ראה שיחת יום ב' דחה"ס תשכ"ו; אלפי שנאן (ברסלב, ב"ב תשנ"ב) עמ' 37.

צא בארשית כו, ג.

צב וראה במפרשי רש"י (רא"ם, לבוש האורה ושפתי חכמים) לבראשית כג, ד שהארץ הפכה להיות קניינו של אברהם דווקא מרגע לידת יצחק. ועוד, ידוע הרמז (עולת ראה ח"א ברכות ברית מילה) שהשם **יצחק** הוא ראשי התיבות של ארבעה שמות בהם מתעטרת הארץ – ישראל (ארץ ישראל), **צבי** (ארץ הצבי), **חיים** (ארץ החיים), **קדש** (ארץ הקדש).

צג ב"ב קנח, ב.

צד מאמר אדמו"ר הצמח צדק. ראה אג"ק מוהרי"צ ח"א אגרת עדר, ומובא בכמה מכתבי הרבי.

צה ראה בהל"ל הערה פג.

צו ירמיה לא, כ.

צז ראה רמב"ן על ויקרא יח, כה ודברים יא, יח.

פג ראה גם **תיקון המדינה** פ"ו; שיעור ד' ניסן תשע"ט.

פד והרמז: **תורה עם ארץ** עולה 1012, אחד כאשר היא (עצם האחד של תבת אחד) עולה אלף (בסוד "איכה ירדף אחד אלף", כנודע).

פה ראה רשימות דברים (חיתריק, תשמ"ט) ח"ג עמ' דח. הובא ונתבאר באור **ישראל** ח"א "אני ישנה ולבי ער".

פו ע"פ כש"ט (קה"ת, הוצאה שלישית) אות קנה.

פז לקו"ד עמ' פג; סה"ש תש"ב עמ' 129.

פח תהלים יט, ח.

פט ראה אג"ק מוהרי"צ ח"א אגרת ג'דש; התמים חוברת א עמ' כד"כ.

פה את המצב מהיסוד. מי שיהיה ראש ממשלה לטעמנו — לא סתם לטעמנו, אלא כמו הבעל שם טוב, כמו המגיד או כמו אדמו"ר זקן — הכל לקראת התגלותו של מלך המשיח. כמו דמות של צדיק, אבל שהוא ממש מלך.

יוצאת מזה עוד נקודה חשובה: ביחס להיום, שלטון בשיטת הדמוקרטיה, שנבחר כל פעם בבחירות בהם העם בוחר את המנהיגים, הפירוש של דור הוא קדנציה. לכן הדורות מתקצרים. פעם דור היה שבעים שנה או ארבעים שנה^ק, יש הרבה דעות. אפשר גם למדוד בחיי אדם, "דור הולך ודור בא"^ק, כל צדיק בדורו, "דור דור ודורשיו"^ק, אבל המושג דור מאד גמיש. אצל הקב"ה "היה הוה ויהיה כאחד", בסוף כל דור מצטמצם לנקודה אחת פשוטה, וגם למעלה ממנה, כמו שהסברנו השנה בסוד הזמן^ק. אבל שוב, בפוליטיקה דור הוא בעצם קדנציה. לכן, אם אומרים שצדיקים להיות שלשה דורות — הכל יכול להיות שלש קדנציות של אותו מנהיג, כאשר בקדנציה הראשונה הוא הבעל שם טוב, בשניה הוא המגיד ובשלישית הוא אדמו"ר הזקן.

מצע של השלמויות

אחרי ההקדמה הזו נאמר ככה: אם מה שאמרנו נכון, אז מה שאנחנו רוצים — תכלית כל הסדרים האלה — הוא לשרטט את המצע לבעל שם טוב בתור ראש הממשלה הבא, ראש ממשלה שעושה אין מוחלט מכל מה שהיה עד עכשיו כדי להתחיל יש אחר לחלוטין^ק. מה המצע שלו? כל אחד מהשלשה צריך **מצע** (שמגלה את

בארץ — אם נקיים את מצוות הארץ גם הארץ הזו תתפשט לכל הארצות^צ, וכל העולם יהיה ארץ ישראל, קדוש בקדושת ארץ ישראל.

שלשה ראשי ממשלה

אם הזכרנו את הרבי הרש"ב, בנוגע לישיבת תומכי תמימים, נאמר עוד משהו: את הווארט שצריך עוד סדר, יש מפרשים — לפי דברי הרבי — שהכוונה לרבי הרש"ב, הרבי הקודם והרבי. כאשר הרבי עצמו אמר על שלשת אלו את ראשי התיבות **מיד**^צ. זה בדיוק הווארט, שהסדר החדש הוא עוד שלשה שמהם יהיה "משיח נאו", ביאת משיח מידית^ק. שוב, ראשי התיבות שלהם הם **מיד** למפרע — מנחם-מענדל, יוסף-יצחק, דובער — ו"מיד הן נגאלין", כדברי הרמב"ם "כבר הבטיחה תורה שסוף ישראל בסוף גלותן לעשות תשובה ומיד הן נגאלין"^{קא}. יש פירוש ידוע כזה, פירוש טוב ומתאים. רק בדבר אחד הוא לא מתאים, לפי המבואר לעיל — ודאי כל הרביים היו מלכים, אבל זה לא היה בחיצוניות. אצלם היה עדיין "מאן מלכי רבנן"^{קב}, ואנחנו עכשיו מחפשים מלכים בחיצוניות, בפשטות.

מהם אצלנו מלכים בפשטות? איך אפשר שיהיה מלך ממש לפני מלך המשיח? הדבר היחיד זה רק אם אתה ראש ממשלה. אבל כשאנחנו אומרים 'ראש ממשלה' זה מעורר צמרמורת, כי כל ראש ממשלה שאנחנו מכירים הוא רחוק-רחוק ממה שצריך להיות. אז איך אני יכול לומר כזה ביטוי שצריכים 'סדר' של ראשי ממשלה? על זה מדברים כל השנים שצריך לתקן

צח ראה ספרי דברים פ"א; פסיקתא רבתי פרשת שבת ונח ב; יל"ש ישעיה תקג.

צט דבר מלכות יתרו סעיף יא; סוף שיחת ש"פ משפטים תשנ"ב הערה 148.

ק אדמו"ר הזקן ידע שהסדר הראשון עדיין לא מביא לביאת המשיח מיד, ולכן התנגד לדעת צדיקים שתמכו בנפוליאון במגמה שהמשיח יבוא מיד, כנודע (ראה תורת שלום עמ' 203 ובכ"ד).

קא הלכות תשובה פ"ז ה"ה.

קב ע"פ גיטין סב, א.

קג ראה סנהדרין צט, א.

קד קהלת א, ד.

קה סנהדרין לח, ב; בראשית רבה כד, ב. ועוד.

קו ראה באורך ובעומק בשיעורי פורים (נדפס בגליון תז"מ) וסעודת משיח (נדפס בגליון אחו"ק).

קז בחלק אחר של ההתוועדות נתבאר שכוחו של הבעל שם טוב - הן בתורה והן במופתים - הוא להחזיר הכל לנקודת האין ולחדש ממנה יש חדש. על הצורך להחזיר את המדינה לאין כדי להתקדם ליש חדש ראה גם התוועדות ר"ח כסלו (פורסמה בגליון תולדות) תשפ"ד ח"א.

הדור הראשון

של ההכנה
המידית למשיח

הוא דור

שמקדיש את

עצמו לתיקון

החברה. זהו דור

של שלמות העם,

אהבת ישראל

של הבעל שם

טוב - אהבה

ללא תנאי לכל

אשר בשם

ישראל יכונה

פה מקום טוב לגור – שיש אהבה ואחזה ושלום ורעות בין כל היהודים בארץ – זה ודאי מזמין את כל היהודים לעלות לפה ברנה, "יצחק ירנן"^{קי}. כמובן, אפילו בשביל לספח שטחים היום צריך קונצנזוס. בלי תיקון החברה לא יהיה אף פעם קונצנזוס. המחשבה שאתה יכול לספח בלי קונצנזוס היא שטות. כל מי שחושב שהוא כובש את ארץ ישראל בעצמו, לבד – הוא פשוט שוטה. לכן, קודם הקונצנזוס חייב לבוא מתוך תיקון החברה, דור הבעל שם טוב, תיקון העם. הדור השני יכול כבר לפעול את שלמות הארץ, וגם להרחיב את הגבולות. יצחק הוא

שלמות הארץ – המצע שלו הוא להגיע לגבולות ההבטחה של אברהם אבינו, לממש את ברית בין הבתרים.

אחרון אחרון חביב מגיעים כבר ל"תורה חדשה"^{קיא} של מלך המשיח, החבור האמתי בין נגלה ונסתר, שניאור-זלמן, מורידים שני-אור לזמן הזה, **זלמן** אותיות **לזמן**^{קיב}. זה כבר הדור השלישי. מהי שלמות התורה? גם דבר שאנחנו אומרים^{קיד} – כל אחד משלשת אלה הוא התחלה, ענין בפני עצמו, אבל כעת נותנים סדר. הדבר השלישי כאן, תכל'ס, הוא תיקון החוק והמשפט.

הבעל שם טוב עדיין לא חייב לתקן את מערכת המשפט, לעשות את הרפורמה המשפטית האמתית, לא מה שהיום אומרים. מי שיעשה את הרפורמה המשפטית האמתית הוא אדמו"ר הזקן, הדור השלישי. הדור השני יספח את השטחים. אבל הדור הראשון, של

העצם שלו). צריך שהצבור יעמוד מאחורי המצע, צריך שיבחרו בו – הרי הכל כאן הוא דמוקרטיה, כמובן, הכל הולך על פי בחירות... גם בחסידות היו מקומות שעשו בחירות, בסלונים עושים בחירות ואפילו בחב"ד, לאחר הסתלקות הרבי הריי"ץ התקיימו בחירות בין זקני החסידים מי יהיה הרבי הבא – יש מושג של לבחור את הרבי. המצע של הבעל שם טוב צריך להתמקד בעיקר בתיקון החברה שלנו היום. כמה ששלמות הארץ חשובה, וכמה ששלמות התורה חשובה, אבל עיקר מה שאוכל אותנו ומונע מאתנו התקדמות אמיתית לקראת משיח – הוא רק

הפילוג, המחלוקת, ה"מעשה שטן"^{קה} שמעכב את ביאת המשיח. שלמות הארץ היא לא העיקר שמעכב, וגם שלמות התורה היא לא העיקר – עיקר מה שמעכב הוא תיקון החברה. לכן, עיקר המצע צריך להיות תיקון החברה. הדור הראשון של ההכנה המידית למשיח הוא דור שמקדיש את עצמו לתיקון החברה. זהו דור של שלמות העם, אהבת ישראל של הבעל שם טוב – אהבה ללא תנאי לכל אשר בשם ישראל יכונה, שממנה גופא מתפשטת אהבה לכל הבריות (ועד לצער בעלי חיים, המהפכה החמישית, כמו חמורו של רבי חנינא בן דוסא וחמורו של רבי פינחס בן יאיר^{קט}). אם הדבר הזה יעלה יפה כאן, בארץ ישראל, הוא גם יתפשט לכל היהדות בכל העולם, וכבר יתחיל להשפיע על כל העולם כולו.

אחרי תיקון החברה, הדור השני, הדור הבא – שוב, יכול להיות אותו אחד, אבל קדנציה אחרת – הוא הדור של המגיד, דור של שלמות הארץ. זה בא בהמשך לשלמות העם. אם יהיה

קה ראה גם פרי הארץ מכתבים מכתב א.

קט שבת קיב, ב.

קי תפלת מנחה של שבת.

קיא ויקרא רבה יג, ג (ע"פ ישעיה נא, ד).

קיב לקוטי לוי יצחק, אג"ק עמ' רנד. וראה אג"ק לאדה"ז אגרת

קכט שרומז לזה; לקו"ש ח"ו עמ' 41; חכ"א עמ' 273.

קיג תיקון המדינה פ"ו.

עליה שלו מדרגה לדרגה (כמו בפסוק "הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד" קיט).

הסבר זה מתאים לדברי הרמב"ם, בהם הפעולה הראשונה של המשיח היא כפית כל העם – כפיה בדרכי נעם, בדרך החסידות^{קכ} – לקיים את כל התורה כולה. כלומר, המשיח מתחיל מסיום הסדר שקדם לו. בעומק, גם בביאת המשיח אפשר לזהות שלשה שלבים – ביאת אליהו לפני המשיח, לעשות

שלום בעולם ולחבר בין הדורות בעם^{קכא}, "והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם"^{קכב}, היא שלמות העם; מלחמותיו של משיח (בהן הוא בחזקת משיח^{קכג}, התכללות משיח בן יוסף במשיח שמתאר הרמב"ם) הן שלמות הארץ; שלמות המשיח (משיח ודאי, השלב של משיח בן דוד) היא כבר שלמות התורה ("כמצות רצונך"). לפי זה, הסדר של שלש השלמויות לקראת ביאת משיח – "משיח נאו" – הוא־הוא התנוצצות של אליהו, משיח בן יוסף ומשיח בן דוד^{קכד}, שיתגלו בכל עצמותם לאחר ההקדמות הללו. ושוב, העיקר, הכל יכול להיות כלול באדם אחד (באורך חיים המקובל בעולם הזה, כפסק הרמב"ם שגם בימות המשיח "עולם כמנהגו נוהג"^{קכה}).

קיט ישעיה נב, יג (וראה תיקון המדינה פ"ב הערה יז שהן סדר פעולות־עליות המשיח ברמב"ם).

קכ ראה דבר מלכות - חידושים וביאורים בהלכות מלכים פרקים יא"ב ובנסמן שם.

קכא הלכות מלכים פ"ב ה"ב.

קכב מלאכי ג, כד.

קכג שם פ"א ה"ד.

קכד ורמז: אליהו הנביא משיח בן יוסף משיח בן דוד עולה ג"פ שלם, שלש שלמויות!

קכה שם פ"ב ה"א.

בסוף צריך שכל היהודים בארץ ישראל, שבסוף תתפשט הלאה, יחיו מאה אחוז לפי חוקי ומשפטי התורה. זהו השלב השלישי של שלמות התורה, קלה כחמורה

הבעל שם טוב, חייב להקדיש את כל כולו רק לתיקון החברה באמונה – עדיין לא צריך להיות חרדי, רק צריך להיות מאמין, ענינו של הבעל שם טוב. פירוש 'להיות מאמין' כולל "משא ומתן באמונה", הדבר הראשון עליו שואלים אותך לאחר מאה ועשרים שנה^{קיד}. מהו משא ומתן באמונה? שכל אחד מכבד את השני, דואג לשני, ולא מרמה ומאנה אותו. זהו הבעל שם טוב, תיקון החברה. אצל הבעל שם

טוב היו כולם 'חברים', "כל ישראל חברים"^{קטז}. אחר כך צריך לבוא עוד ראש ממשלה – או שראש הממשלה יכהן בעוד קדנציה, תוך שהוא "פושט צורה ולובש צורה", כנ"ל – שבעיקר מקדיש את עצמו לשלמות הארץ, כי יש עכשיו קונצנזוס בעם. בסוף צריך שכל היהודים בארץ ישראל, שבסוף תתפשט הלאה, יחיו מאה אחוז לפי חוקי ומשפטי התורה. זהו השלב השלישי של שלמות התורה, קלה כחמורה (ועד לתורה לשמה, בה הדברים שמתנים מסיני^{קטז} – עד לשעשועי המלך בעצמותו^{קיו} – המחדירה שמחה בכל המצוות).

התפתחות המשיח

עד עכשיו הדגשנו שה'סדר' האחרון הוא שלשה דורות שמכנים למשיח, אבל אמרנו שבהחלט יתכן ורצוי שאלו יהיו שלש קדנציות של איש אחד שכל פעם מתחדש לגמרי^{קיי}. אם אכן כך יהיה, בהחלט יתכן שאותו מנהיג עצמו יהפוך להיות המשיח ממש, כשכל השלבים הם

קיד שבת לא, א.

קטז מדרש תהלים פקכ"ב.

קטז שה"ש רבה א, ג; מדרש זוטא קהלת ז.

קיו ראה בסיום לקו"ב להקדמת דרך חיים - ונתבאר בכ"ד - שעיקר תורה לשמה היינו שעשועי תורה.

קיי והיינו מכח הבעל שם טוב, כנ"ל הערה קז.

שיעור

שמחת יום כיפור - מ"כל נדרי" לכל השנה

"מתירין להתפלל עם העברנים"

קיצור מהלך השיעור

במוצאי יום כיפור אשתקד, אחרי קידוש לבנה, זכינו לשיעור 'על הסטנדר', שהיו בו טעומות מתוך התבוננויות התפלה ביום כיפור. השיעור פותח בשמחה הגדולה של "אָנוּ מִתִּירִין לְהִתְפַּלֵּל עִם הָעִבְרָנִים" - ההיתר של הצדיקים לכלול גם אותנו בתפלה, מתוך תודעה שכל ישראל 'עבריינים' המחוברים לעבר משותף, ומתוך תחושת הגילוי לעתיד לבוא שישראל לא חטא מעולם וכל מעשי העבריינים מותרים. הוא ממשיך בהתייחסות לשני מקומות בתפלת היום הקדוש בהם מקדימים את ה"רעים" ל"טובים", עם תביעת האחריות מה"טובים" על ה"רעים". והוא מסיים בדברי ר' אשר פריינד זצ"ל, בעל ההילולא של מוצאי יום כיפור, שמה שצריך 'לקחת' מהיום הזה לכל השנה הוא מה שגלום במטבע הלשון "אלהי עד שלא נוצרתי איני כדאי... עפר אני בחיי... הרי אני לפניך ככלי מלא בושע וכלימה". סקירה על שמחת יום כיפור מההקדמה לכל תפלות היום ועד ל"לך אכול בשמחה לחמך"!

מידע שוגג-היתר

שאומדים גם ביום כיפור ושייך לכל עשרת ימי תשובה - כתוב שיתגלה למפרע שיהודי אף פעם לא חטא, שמה שנדמה שחטא היה טעות. הפסוק ממשיך "כִּי כְשֶׁלֶת בְּעֹנֶךָ" - עון הוא מזיד וכשלון הוא שוגג, אדם לא נכשל ונופל בכוונה אלא כי לא ראה את המכשול. מהפסוק הזה לומדים שכאשר אדם עושה תשובה הזדונות הופכים לו לשגגות. זהו כח של "הוי' אלהיך" -

מה הדבר הכי שמח בתפלת יום כיפור? חשבתי שהכי שמח הוא מה שאומרים בתחלת כל נדרי, ומלווה את כל היום ואת כל השנה כולה. מה אומרים בתחלת כל נדרי? "אָנוּ מִתִּירִין לְהִתְפַּלֵּל עִם הָעִבְרָנִים". אין שמחה יותר מכך שמתירים להתפלל אתנו. מי מתירים? הצדיקים - מתירים כל מה שאסור.

בפרי הארץ לשבת שובה - "שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד הוּא' אֱלֹהֶיךָ"^א, הפטרת שבת שובה, פסוק

קידוש לבנה) תשפ"ה - כפ"ח.
א. הושע יד, ב. "שובה ישראל עד הוי' אלהיך" עולה
השגחה פרטית, חמש פעמים (ממוצע כל מלה) **צדיק**
("ועמך כלם צדיקים").

נרשם ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה מאד. מוצאי יו"כ (אחרי

העבר כמכנה משותף

נחזור: למה מתירים להתפלל עם העבריינים? מסבירים תמיד¹ שעברייני חי בעבר, עם העברות שהוא עשה (במעגל של "עברה גוררת עברה"²). יש גם עבר טוב. טוב לחיות עם צדיקי העבר, עם אבות האומה, אברהם אבינו, יצחק אבינו ויעקב אבינו, זה טוב. אבל יש אחד שחי עוד יותר בעבר, עם חטא אדם הראשון. גם בעלמא דין הוא חי בבחינת "מאין באת מטפה סרוחה"³. העברייני נמצא בעבר, אם הוא טוב או לא טוב.

הדגש הוא "אנו מתירין להתפלל עם העבריינים" – מתירים להתפלל אתי... דווקא בעמוד התפלה מרגישים ביותר ש"כל ישראל ערבים זה לזה"⁴, יש אחדות, צריכים כולם להכנס ולהתפלל יחד. בתורה האחדות פחות מורגשת – לא תמיד אוהבים לשבת וללמוד עם אחד שיש לו 'א קרומע קאָפּ' (ראש עקום). יש ווארט⁵ שהרבי מהר"ש בילדותו, כילד מאד חריף, לא סבל לשבת עם בני משפחתו וחבריו שלמדו אתו – שהיו אחר כך מגדולי ישראל – בטענה שיש להם מוחות סתומים, הם לא מבינים את הלימוד מספיק מהר... רואים שאין יותר מדי אחדות בלימוד. גם בהמשך, בלימוד התורה יש חילוקי דעות, נכון שבסוף נעשים אוהבים – "את והב בסופה"⁶ – אבל קודם

הרבי מהר"ש

בילדותו, כילד
מאד חריף, לא
סבל לשבת עם בני
משפחתו וחבריו
שלמדו אתו – שהיו
אחר כך מגדולי
ישראל – בטענה
שיש להם מוחות
סתומים, הם לא
מבינים את הלימוד
מספיק מהר...

שם הוי' הוא מדת הרחמים ושם אלקים הוא מדת הדין, וצריך לייחד אותם. תכלית התשובה היא להפוך את הדין להיות כלי לרחמים. **אלהים בגימטריא כלי הוי'**, כידוע⁷. כלומר, בדין עצמו יש כלי לגילוי אור הרחמים. זהו ווארט חשוב. דינים הם לפעמים לא הכי נחמדים, אבל הם הם הכלי לגילוי אור הרחמים. אנחנו חיים בעלמא דין, אותיות דין – זהו עולם של דינים, אבל הדינים הללו גופא הם כלי לגילוי אור הרחמים, דבר שמתגלה על ידי התשובה. כשמכירים בכך מגיע

"כי כשלת בעונך", שה' הופך את כל הזדונות לכשלונות, ממזיד לשוגג, אבל עיקר הפלא – ווארט מופלא בפרי הארץ – שהוא ממשיך והופך את השוגג להיתר (כמו באיז'ביצא).

איך משיח יגלה שיהודי אף פעם לא חטא? כי היה נדמה לו שחטא, אבל כל מה שהוא עשה היה מותר לכתחילה. לעתיד לבוא, בתקופה השנייה של מלך המשיח, שכבר הופכת לתחית המתים, "מצוות בטלות"⁸. מצוות עשה ודאי שנקיים, לפחות ברוחניות, אבל מה הכוונה לגבי מצוות לא-תעשה? שהגם שכתוב בתורה שיש איסור, מצד גילוי עצמות ה' הכל מותר – דבר שלא שייך לעולם הזה. שוב, רבי מענדלי אומר שזהו הסדר – מזיד הופך להיות שוגג ושוגג הופך להיות היתר – הכל כי עושים תשובה בבחינת "שובה יִשְׂרָאֵל עַד הוּא יִלְחָקֵךְ". **"כי כשלת בעונך"** שוה בגימטריא **תורה חדשה** – התורה של משיח⁹, בה הופך המזיד לשוגג והשוגג להיתר (גילוי של **משה** – ר"ת מזיד-שוגג-היתר – כ"גואל אחרון"¹⁰).

ויחי; תו"א משפטים עה, ב.

1 ראה גם הקדמת **שכינה ביניהם** הערה א.

2 אבות פ"ד מ"ב.

3 אבות פ"ג מ"א.

4 שבועות לט, א (וראה עד"ז סנהדרין כז, ב ותנחומא נצבים ב); ספרא בחקתי פ"ז; במדבר רבה י, ה.

5 ראה סה"ש תרצ"ג עמ' 121 ואילך.

6 במדבר כא, יד. ראה קדושין ל, ב.

7 ברית כהנת עולם מאמר "יחוד שם שמים" פ"ג.

8 נדה סא, ב.

9 ויקרא רבה יג, ג.

10 ראה שמות רבה ד, ב; זהר ח"א רג, א; שער הפסוקים

"לרעים ולטובים"

שמתי לב בתפלות לעוד דבר: יש פעמיים – אולי יותר, אבל לאלו שמתי לב – שמזכירים את הרעים לפני הטובים. קודם בפיוט "דרכך אלהינו", בו אומרים שה' מאריך אף "לרעים ולטובים". על מדת "דרך אפים"^{יב} כתוב שהיא לצדיקים וגם לרשעים, וכאשר משה רבינו שמע זאת הוא התפלא על הרשעים^{יג}, אבל כאן מקדימים את הרעים לטובים.

מדת "דרך אפים" היא מ־יג מדות הרחמים של ה', מדות של הכתר, למעלה מטעם ודעת – אין דעת בכך שה' מאריך אף גם לצדיקים וגם לרשעים, כנגד הסברא של משה רבינו. ובכל זאת, אם ישאלו 'מה פתאום? למה ה' מאריך אף לרשעים? ה' אומר – אתה שואל למה אני מאריך אף לרשעים (עוד

לפני הצדיקים)? בגללך, משה רבינו, ובגלל כל הטובים. למה הרשע הזה הוא רשע? היה צריך לבוא איזה חב"דניק, שליח של הרבי, ולהחזיר אותו בתשובה. הוא נשאר רשע מתוך העלם והסתר אלקות, שאף אחד לא הגיע אליו, ללמוד אתו פרק תניא, לדבר אתו דברים היוצאים מן הלב שיכנסו ללבו ויפעלו את פעולתם^{יד}. לכן הוא רשע! למה ה' מאריך אף לטובים? אריכות אפים היא כדי לתת זמן לעשות תשובה^{יז}, והטובים לכאורה לא צריכים לעשות תשובה. אבל האמת היא הפוכה – יש לא־טובים כי אתה, הטוב, לא השפעת בתשובה. אתה אשם!

יח שמות לד, ו.

יט סנהדרין קיא, א.

כ ראה ספר הישר (המיוחס לר"ת) ש"ג (הובא בשל"ה שעה"א אות ל); שירת ישראל לראב"ע עמ' קנו.

כא סנהדרין קיא, ב (הובא ברש"י לשמות הנ"ל).

למה הרשע

הזה הוא רשע?
היה צריך לבוא
איזה חב"דניק,
שליח של הרבי,
ולהחזיר אותו
בתשובה. הוא
נשאר רשע מתוך
העלם והסתר
אלקות, שאף
אחד לא הגיע
אליו, ללמוד
אתו פרק תניא,
לדבר אתו
דברים היוצאים
מן הלב שיכנסו
ללבו ויפעלו את
פעולתם

יש "מלחמתה של תורה"^{יב}, אפילו בין אב ובן ורב ותלמיד. אפילו בעמוד של גמילות חסדים יש העדפות – צריך לתת לכולם, אבל יש עדיפויות למי נותנים, צריך להקדים צדיקים^{יג}, לתת קודם לנצרכים בני תורה^{יד}. איפה אין עדיפויות וכולם שווים? בעמוד התפלה. "ראויים כל ישראל לשבת בסוכה אחת"^{טו}, וגם להיכנס כולם יחד להתפלל בבית כנסת.

צריך לזכור "מאין באת", ושם כולם שווים. גם בהמשך, "ולאן אתה הולך", כולם הולכים לאותו מקום – אבל הכל מתחיל ממציאות של עבריינים, שזוכרים 'איפה הייתי'. כולנו בגלות, וממילא ברור שכולנו לא היינו בסדר (שהרי "מפני חטאינו גלינו מארצנו"^{טז}), ואם זוכרים זאת היטב – כולם ראויים להתפלל

יחד, אפילו עם העבריינים הכי גדול (אני בעצמי...). ה' מקבל את כולנו, וגם הצדיקים האמתיים מקבלים את כולנו, ורוצים דווקא שאנחנו נצטרף לתפלות שלהם, וממילא בזכותם מתקבלות גם התפלות שלנו^{יז}.

שוב, התחלנו בכך שה' מתיר להתפלל עם העבריינים, כי מצד ה' גם העבריינים אינו חוטא – לעתיד לבוא יתגלה שהכל היה מותר, ממזיד יהפוך לשוגג ומשוגג למותר לכתחילה. ממילא, כל היהודים קדושים.

יב מגילה טו, ב; חגיגה יד, א; סנהדרין מב, א. ובכ"מ.

יג ראה תניא אגה"ק ט (ובלוח התיקון שם).

יד ראה כתובות פה, ב (ובמפרשים שם).

טו סוכה כז, ב.

טז נוסח תפלת מוסף.

יז ראה גם כריתות ו, ב (שבתענית צריכים להיות גם מפושעי ישראל, כמו החלבנה בסממני הקטרת).

יש ווארט

ששמעתי בעצמי
מר' אשר, כמה
פעמים, שהמשפט
הכי חשוב במחזור,
שצריך ללוות את
האדם במשך כל
השנה כולה, הוא
סיום הוידוי – "עד
שלא נוצרתי איני
כדאי, ועכשיו
שנוצרתי כאילו
לא נוצרתי, עפר
אני בחיי קל וחומר
במיתתי, הרי אני
לפניך ככלי מלא
בושה וכלימה"

שלום ורדפהו"כ^{כה}, כתוב לרדוף
את השלום במקום אחר^{כז}, להגיע
רחוק, חוצה, לרעים, לרשעים,
ושם להשפיע עליהם. זה פירוש
ה"מטיב", שסמוך לרעים –
"הטוב ומטיב לרעים ולטובים".
אם מפרשים כך יש כאן "חותם
המתהפך" – "הטוב... לטובים"
ו"ומטיב לרעים". אלו שתי
בחינות יפות.

מה לוקחים מיום כיפור?

נסיים בעוד ווארט: אמרנו
שתחלת יום כיפור היא "אנו
מתדין להתפלל עם העברנים".
מה צריך לקחת מיום כיפור
במודע, לשנן הלאה כל השנה?
אנחנו כעת, במוצאי יום כיפור,
ביארצייט של ר' אשר פריינד
זצ"ל. יש ווארט ששמעתי
בעצמי מר' אשר, כמה פעמים,

שהמשפט הכי חשוב במחזור, שצריך ללוות
את האדם במשך כל השנה כולה, הוא סיום
הוידוי – "עד שלא נוצרתי איני כדאי, ועכשיו
שנוצרתי כאילו לא נוצרתי, עפר אני בחיי קל
וחומר במיתתי, הרי אני לפניך ככלי מלא בושה
וכלימה". זהו ווארט מאד מתאים לר' אשר,
כמובן. כל השנה הוא היה חוזר על המשפט הזה,
ואמר שזהו המשפט שאדם צריך לקחת לכל
השנה – "איני כדאי... עפר אני בחיי... הרי אני
לפניך ככלי מלא בושה וכלימה".

יש כאן שלשה דברים: קודם "איני כדאי", לא
מגיע לי כלום, ממילא, כל מה שאתה, ה', נותן לי
הוא רחמים, חסד חנם. אחר כך "עפר אני בחיי",
כתוב "כי עפר אתה ואל עפר תשוב"^{כז}, "הכל היה

לכן צריך הרבה אריכות אפים
לטובים, שבגללם יש רעים. ה'
מאריך אף, רוצה שנעשה תשובה
– כמו שאומרים בנעילה שה'
רוצה בעיקר תשובה, תשובה
מאהבה ותשובה משמחה –
והטובים הם שאמורים לעזור
לכל אחד ואחד לעשות תשובה.
הרבי מליובאוויטש אומר
הרבה פעמים פתגם, 'אם טוב
זה טוב – יותר טוב זה לא
יותר טוב?!' ('אז גוט איז גוט איז
בעסער ניט בעסער?!'). בגשמיות
יש היום לרוב ככל האנשים את
הצרכים הבסיסיים – פחות או
יותר, וגם יותר ויותר – אבל
עדיין רוצים יותר טוב. בפשט
הפתגם הזה הולך על החפצא,
מה שאדם מקבל – הוא מודה
על הטוב, אבל רוצה יותר
טוב, "מי שיש לו מנה רוצה

מאתים"^{כב}. אבל אפשר לפרש על הגברא – אם
אתה כבר טוב ('אם טוב זה טוב'), אל תסתפק
בזה. כל עוד יש משהו שהוא לא טוב – סימן
שאתה לא מספיק טוב. אם היית מספיק טוב
– הוא לא היה רשע. אתה צריך להיות יותר
טוב, וזהו עיקר התשובה. מה היותר-טוב שלך.
שתגיע יותר רחוק, "יפוצו מעינתך חוצה"^{כג},
ואז "קאתי מר", יבוא המשיח.

הפעם השניה ששמתי לב שמקדימים את
הרעים לטובים היא בפיוט "וכל מאמינים" –
"הטוב ומטיב לרעים ולטובים". לטוב מגיע
טוב, "היטיבה הוי' לטובים"^{כד}. מהו "מטיב"?
למישהו אחת, כמו "ורדפהו" – שהטוב יגיע
למקום אחר. כתוב "סור מרע ועשה טוב בקש

כה שם לד, טו.

כו פירש"י שם.

כז בראשית ג, טו.

כב ע"פ קהלת רבה א, לב.

כג משלי ה, טז. אגרת הבעש"ט בריש כש"ט.

כד תהלים קכה, ד.

הווארט של ר'
 אשר הוא שצריך
 לקחת מיום כיפור
 את הדבר הזה -
 "עד שלא נוצרתי
 איני כדאי וכו'" -
 ועם כל זה להיות
 שמח עד הגג,
 לכן מיום כיפור
 מגיעים ל"זמן
 שמחתנו"

בתפילין^{לג}, שעולה בגימטריא גם "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ"^{לד}, כידוע^{לה}. מה זה אומר? המעלה של עם ישראל שאנחנו "גוי אחד בארץ", גוי אחד עמוק בתוך הארץ... (טיף אין דער ערד...), ביטוי של אחד שקבור בארץ, "כי עפר אתה ואל עפר תשוב". דווקא על "איני כדאי... עפר אני... אני ככלי מלא בושח וכלימה" - "גוי אחד בארץ" - כתוב "מי כעמך ישראל". רק יהודי יכול להרגיש ככה ולשמוח בזה - לשמוח שהוא גארנישט, באמת גארנישט, יודע שלא מגיע לו כלום, והוא בסך הכל עפר מן האדמה, ויודע גם שהוא כלי. מה הכלי שלו? הדינים. כמו שאמרנו מרבי מענדלי, שהדינים הם הכלי של הרחמים. בכל אופן, הווארט של ר' אשר הוא שצריך לקחת מיום כיפור את הדבר הזה - "עד שלא נוצרתי איני כדאי וכו'" - ועם כל זה להיות שמח עד הגג, לכן מיום כיפור מגיעים ל"זמן שמחתנו". שתהיה שנה טובה ומתוקה, חג שמח, ונזכה לרקוד ביחד בסוכות, בשמחת תורה, מתוך כל הברכות בגשמיות וברוחניות.

מן העפר והכל שב אל העפר^{כח}, כמו שאמרנו "הסתכל בשלשה דברים, דע מאין באת ולאן אתה הולך... למקום עפר רמה ותולעה". עפר הוא שפלות, כל הזמן צריך להיות עפר, "ואנכי עפר ואפר"^{כט}. יסוד העפר הוא דומם^ל - אדם לשון דומם^{לא}. אדם נקרא מדבר, אבל היסוד שלו הוא דומם. קודם האדם נברא בלי נשמה, "וייצר הוי' אלהים את האדם עפר מן האדמה"^{לב}, קודם כל הוא עפר-דומם, ורק אחר נאמר "ויפח באפיו נשמת

חיים ויהי האדם לנפש חיה" (שתרגומו "לרוח ממללא", כח הדבור). דבר שלישי, האדם צריך להרגיש "ככלי מלא בושח וכלימה".

לר' אשר ודאי לא בא לעשות גימטריא, הוא רצה את הפשט, אבל אנחנו אוהבים קצת להשתעשע. גם בדברים שנשמעים רציניים, כאלו שדורשים הרבה בטול ועבודה פנימית, אפשר להשתעשע ולמצוא גם עבודה פנימית. היום עשיתי את הגימטריא של "איני כדאי.. עפר אני... אני... ככלי מלא בושח וכלימה" - המלה "לפניך" היא עצמות ה', אבל "אני" הוא כלי שמכיל את הבושח וכלימה - והכל יחד עולה 1092, מב פעמים הוי', סוד מב האזכרות שיש

כח קהלת ג, כ.

כט בראשית יח, כז.

ל ראה לקו"ת ברכה צט, ד. ובכ"מ.

לא ראה בתחילת "פרצוף הדעת" בשערי אהבה ורצון.

לב בראשית ב, ז.

לג ראה גם הקדמת תקו"ז ג, א; ט, א. ובכ"מ.

לד שמואל ב' ז, כג.

לה ראה גם המובא בספר גימטריא (אורבך-וכסלר, ירושלים תש"מ) מאמר "בסוד תפילין".

ביאורי תפילה

תפלת יום הכיפורים

אנא כנה, עורי נא

היינו פרצוף זעיר-אנפין, הזכר, אות 1 בשם הוי'; ושכינתיה היינו המלכות, פרצוף הנוקבא, אות ה אחרונה בשם הוי'.

האם אפשר להתפלל לשכינה? אמנם "בכל קראינו אליו, אליו ולא למדותיו"^ח, לא מתפללים למדותיו של ה', אבל כן מתפללים לה' עצמו כמו שהוא מתלבש בספירות-מדות, ולכן מכוונים בשמות מסוימים. לשכינה שייך שם א-דני, ואליו ודאי ניתן להתפלל, כמפורש פעמים רבות בתנ"ך, וכמו "עורה למה תישן א-דני"^ט – המקור ללשון "עורי נא!" בעומק, מוסבר כי שכינה, בשרש, היינו סוד הקו' (קו אור אין סוף המאיר בחלל הצמצום), ומבואר בחסידות שהקו הוא אלקות ממש ואפשר להתפלל אליו (לכל הפחות לפנימיות הקו)^{יא}.

ביתר ביאור: שכינה היא התגלות ה', הקב"ה מתגלה אלינו בשכינה. את התגלות ה' אפשר להבין בשתי דרכים, "העלם וגילוי" או "עצם והתפשטות"^{יב}. כלומר, אפשר להבין שהיחס בין הקב"ה לשכינה הוא בדרך "עצם והתפשטות": ההתפשטות איננה המקור עצמו אלא זיו והארה ממנו (כמו ההבדל בין כדור השמש

היום וכתב בספר הזכרונות. החיים והמות. אנא כנה. עורי נא. התעוררי נא. עמדי נא. התנצבי נא. קומי נא. חלי נא. בעד הנפש חני נא. פני דר עליין.

נתבונן בפיוט הקצר והיפה הזה מתוך תפלת יום הכיפורים^א.

אָנָּא כְּנָה. כְּנָה הִיא כִּנְסַת יִשְׂרָאֵל, כְּכַתּוּב בְּתַהֲלִים "וּפָקֵד גָּפֶן זֹאת. וְכָנָה אֲשֶׁר נָטְעָה יְמִינָה"^ב – כנה היא נטיעה (של גפן), מלשון פן ומכון, בסיס^ג, או מלשון גנה (חלוף כג באותיות החיך)^ד.

בקשה מהשכינה

אנו פונים לכנסת ישראל, היא השכינה, "כנה"^ה (**אנא כנה** = 127, שני חיי שרה המזוהה עם השכינה), ומבקשים ממנה ("אנא") ש'תתעורר' לבקש רחמים מאת ה', "דר עליון". כנסת ישראל, השכינה, היא "מקור נפשו האלקית [של כל אחד מִישראל] ומקור נפשות כל ישראל שהוא רוח פיו ית' הנקרא בשם שכינה, על שם ששוכנת ומתלבשת תוך כל עלמין להחיותן ולקיימן"^ו, המלכות של עולם האצילות^ז, כמו הביטוי "קודשא בריך הוא ושכינתיה" (קוב"ה

נערך ע"י יוסף פלאי, מדבריר הרב מוצאי יום הכיפורים תשפ"ה.
א ראה גם לקוטי לוי' צ פרשת מקץ עמ' קעג. נלמד בשיעור ח"י ניסן תשע"ח.

ב תהלים פ, טרטז.

ג רש"י שם.

ד רד"ק, וראה ראב"ע.

ה ראה קהלת יעקב ערך כנה.

ו תניא פמ"א.

ז אמנם לפעמים שכינה בלשון חז"ל הכוונה ל"עצמות אלקות" ולא מדה'ספירה מסוימת, ראה שרש מצות התפלה פ"ב.

ח ספרי, מובא בפרדס שער ל"ה פ"ב. לכל זה ראה באריכות שרש מצות התפלה (במיוחד מפרק ז ואילך).

ט תהלים מד, כד.

י מובא בד"ה "באתי לגני" תשי"א וש"נ (וראה גם שיעור ז'ך אדר תשפ"ה).

יא ראה שער היחוד פכ"ב (בסופו). שני המאורות ח"ג פ"א ס"ה. יב ראה סידור עם דא"ח ד"ה "נעוד יש לפרש" מח, א ואילך.

מבואר באריכות בלקו"ב לשער היחוד פ"ג. ראה **שיעורים בסוד** ה' ח"ב תפלה קודם הלמוד פ"ב עמ' קטז ואילך.

תחתון, חבור של "אל דעות הוי" (ט) – יחוד חש-מל, העלם וגילוי. אם כן, "חני נא פני דר עליון" היינו בקשי ממנו שלא יהיה דר עליון אלא ידור בתחתונים, גילוי העצמות למטה, "ושכנתי בתוכם" (גילוי ב"ת רבתי של "בראשית" בבית המקדש השלישי).

המעוררים

אָנָא כְּנָה. עוֹרִי נָא. הַתְּעוֹרְרִי נָא. אנו אומרים לשכינה להתעורר, כמו "עורה למה תישן א-דני". והנה במשנה נאמר שיוחנן כהן גדול "בטל את המעוררים" (מעשה שמתפרש לשבח), ופירשו בגמרא שהמעוררים אלו הלויים שהיו אומרים בבית המקדש "עורה למה תישן ה'" – "אמר להן, וכי יש שינה לפני המקום? והלא כבר נאמר 'הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל!' אלא בזמן שישראל שרויין בצער ועובדי כוכבים בנחת ושלוה, לכך נאמר 'עורה למה תישן ה'".

מדוע לא מתאים לומר בבית המקדש מה שכתוב בתהלים! יש מפרשים^א שזהו סגנון מזלזל שבמיוחד אינו מתאים לשירה הקבועה במקדש^ב. אך בפשטות הכוונה^ג ש"עורה למה תישן ה'" היא אמירה המתאימה דווקא לזמן הגלות, "בזמן שישראל שרויין בצער ואומות העולם בנחת ובשלוה", כמפורש בכל ההקשר בתהלים: "כִּי עָלֶיךָ הִרְגָנוּ כָּל הַיּוֹם נִחְשָׁבְנוּ כְּצֹאן טִבְחָה. עוֹדָה לָמָּה תִישֶׁן אֲדֹנֵי הַקִּיָּצָה אֶל תִּזְנִיחַ לְנִצָּח" וכו' – אז הקב"ה ישן, כביכול, אבל כאשר בית המקדש קיים וישראל שרויים על אדמתם, אז "הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל"^ד ולכן אין לומר "עורה למה תישן".

עצמו לאור היוצא ממנו). אבל אפשר להבין ששכינה היא גילוי העצם. לא שני דברים נפרדים אלא המקור עצמו מתגלה, התגלות העצמות, כמו אוצר הטמון בתוך תיבה ורק צריך לפתוח אותה ולגלות את האוצר עצמו. לפי זה, קוב"ה ושכינתיה הם דבר אחד ממש, עצם וגילוי. במלים אחרות, שכינה היא שם נרדף לקב"ה, מצד היותו נעלם הוא נקרא הקב"ה ומצד היותו מתגלה הוא נקרא שכינה^ה.

כאשר השראת השכינה בשלמות, כמו בבית המקדש, "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"^ו – אז קוב"ה ושכינתיה כולא חד ממש, גילוי העצם. שם הוי' הוא שם העצם ושם א-דני הוא השכינה, "זה שמי לעלם [הוי'] וזה זכרי לדר דר [א-דני]"^ז, שם א-דני הוא גילוי העצם של הוי', כאשר ההבדל בין המצב שהעצם נעלם למצב של התגלות הוא סוד ה"חשמל", חש-מל, שתיקה ודיבור^ח, העלם וגילוי.

הקב"ה נקרא כאן "דר עליון", כנוי המתאים דווקא למצב של "שכינתא בגלותא", כאשר הקב"ה נמצא רק למעלה כביכול, דירתו בעליונים לבדם ואינו מתגלה בתחתונים ("דר עליון" על דרך "דעת עליון", המבט שמצידו מציאות התחתון היא אין ואפס). אבל כאשר יש השראת השכינה בשלמות, אז מתקיימת התכלית "נתאוה הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים"^ט (דווקא ב"דעת תחתון", המבט שמצידו יש ממשות למציאות התחתון). אדרבה, "עיקר שכינה בתחתונים"^י (יותר מאשר בעליונים), ודווקא כאן למטה, בתחתונים, יש 'גילוי העצם' (והשראת דעת עליון בתוך דעת

יט שמואל"א ב, ג ראה ע"ח שכ"ה (חסדים וגבורות) דרוש ב ובכ"מ.

כ מעשר שני פ"ה מט"ו. סוטה פ"ט מ"י. וראה תו"א מגילת אסתר צג, א.

כא פירוש המשנה לרמב"ם. וראה מהרש"א ותפא"י.

כב כמעשה שהיה בתלמיד אחד ששר לפני הקב"ה "תתעורר תתעורר כי אתה נמצא בחשך חזק".

כג כמו שמפרש מהרש"א.

כד תהלים קכא, ד.

יג בשרש העליון, הכל מתחיל מ'הדילוג הראשון' מעצמות לאור אין סוף (שגם אותו ניתן להבין בשני האופנים של "עצם והתפשטות", כפשוטו, או של "העלם וגילוי"), וד"ל (וראה סוד ה' ליראיו ש"ה).

יד שמות כה, ח.

טו שמות ג, טו. פסחים נ, א.

טז כש"ט (קה"ת) אות כח.

יז תנחומא נשא טז; תניא פל"ג.

יח בראשית רבה יט, ז.

ער"לא – השכינה, כנסת ישראל, אומרת "אני ישנה בגלותא"^{כב}, היא נופלת ו"שכיבא לעפרא"; "ולבי ער" הוא הקב"ה, "לבן של ישראל"^{כג}. הקב"ה ער, אבל רק באתכסיא (כמו בנקודת הלב הפנימית הנסתרת של כל אחד מישראל). בגלוי, הקב"ה ישן כביכול, ולכן אנו זועקים "עורה למה תישן ה'". זהו מצב של פירוד בין קוב"ה ושכינתיה, השכינה ישנה ואינה מגלה את הקב"ה (כמו המטמון שעדיין מוסתר מאתנו), וממילא גם הקב"ה נדמה כישן. בגאולה (לשון גילוי), מתקיים "ויקץ כישן אֲדֹנִי"^{כד}, הוא מתעורר ומעיר את השכינה, "התנערי מעפר קומי שבי ירושלם"^{כה}. המעבר הזה בין שינה להתעוררות מודגש בנס פורים (וידוע הקשר בין פורים לכפורים^{כז}): בתחילה "אלוהיהם יִשְׁן הוא"^{כח}, ואחר כך "נדדה שנת המלך"^{כט} (מלכו של עולם^ל), הנס שה' כביכול התעורר (ומשום כך מגביהים את הקול באמירת "בלילה ההוא"^{לא}).

שבע לשונות

אחרי הפתיחה "אָנָּא כְּנָה" יש שבע לשונות, ומתאים לכוון אותן כנגד שבע המדות (ז"ת). "עורי נא התעוררי נא" – חסד וגבורה; "עורי" היינו עצם היקיצה, פקחת העיניים; "התעוררי" היינו להתעורר לעשות משהו. קודם פוקחים את העיניים, רואים את המציאות לנגד עינינו, ואז מתעוררים לפעולה, 'צריך לעשות משהו בחיים' (אומרים "להפוך את העולם עכשיו"), "קער א וועלט היינט"^{לב}, ועם זה ממשיכים כל היום). על כן, "עורי" הוא מצד

◀ המשך בעמ' 25

יותר מזה יש לומר שגם בזמן הבית ניתן לומר "עורה למה תישן ה'" מחוץ לבית המקדש, כי עדיין, עד שיבנה בית המקדש השלישי והנצחי, אין בעולם השראת שכינה בשלמות. הדבר נכון ודאי לגבי בית שני, בו חסרו חמשה דברים (ואחד מהם שכינה)^{לג}, אך גם בבית ראשון מוסבר^{לד} שאליבא דאמת עוד לא התקיימה (מעולם) המצוה "ועשו לי מקדש", השכינה לא היתה בתכלית הגילוי, לא היה גילוי העצמות ממש – לא התקיים "ושכנתי בתוכם" לגמרי (שהרי אם היתה שכינה בשלמות לא היה חורבן הבית). מתחילת בנין הבית "על אפי ועל חמתי היתה לי העיר הזאת"^{לה}, כאשר בו ביום נשא שלמה את בת פרעה וה' גזר על חורבן הבית^{לו} ובטל את מציאות המקדש. לכן גם בהיות המקדש בנוי, מי שלא נמצא במקדש יכול לומר "עורה למה תישן ה'". רק בתוך בית המקדש, שיש בו בחינה של גילוי שכינה, לא מתאים לצעוק כלפי ה' "עורה למה תישן".

אכן, יתכן שמעשה יוחנן כהן גדול שבטל את המעוררים אינו כה פשוט. יש אומרים^{לז} שיוחנן כהן גדול זה הוא אותו יוחנן כהן גדול ש"שמש בכהונה גדולה שמונים שנה ולבסוף נעשה צדוקי"^{לא}. מה שגרם לצדיק בתחילתו להרשיע בסופו זו 'תולעת' נסתרת של כפירה וספק שהיתה מקננת בו מתחילה. יתכן שבטול המעוררים נבע מספק כלשהו באמונה, תחושת סתירה בין "לא ינום ולא יישן" ל"עורה למה תישן".

מגלות לגאולה

מכל מקום, בזמן הגלות "אני ישנה ולבי

לא שיר השירים ה, ב.

לב זהר ח"ג צה, א. תקו"ז יז, ב ועוד.

לג ראה שיר השירים רבה ה, ב.

לד תהלים עח, סה.

לה ישעיה נב, ב.

לו תקו"ז כא (נז, ב).

לז אסתר רבה ז, יב. ובכ"ת.

לח אסתר ו, א.

לט מגילה טו, ב.

מ ראה דרכי משה או"ח תרץ, מג"א שם סקי"ז.

מא שיחת י"ב תמוז תשד"מ סעיף לג (התועודיות ח"ד עמ' 2193).

כה יומא כא, ב.

כו ראה לדוגמה צפנת פענח סנהדרין כ, ב.

כז ירמיה לא, לב.

כח ברכות כט, א, עיי"ש.

כט פירוש מהר"ש סירליאו. מלאכת שלמה בשם "מצאתי כתוב". אבל המלאכת שלמה ממשיך שלדעת הרמב"ם בה"ל מעשר שני פ"ט ה"א אין זה אותו יוחנן, וכ"כ הכסף משנה על הרמב"ם שם, ואכמ"ל.

ל ברכות כט, א.

הסיפור החסידי

ר' אשר | תשובה באמת, תשובה בשמחה

רבי אשר פריינד, מצדיקיה המיוחדים של ירושלים, נולד לרבי אריה מרדכי ולחיה רבקה דבורה, מצאצאי האדמו"ר רבי אהרן הגדול מקרלין ונישא לצביה, בתו של רבי אברהם שטרנברג, מרבני צפת. מצעירותו סייע לעניים, לנדכאים ולשבורי לב, ובמהלך השנים הקים את ארגון "יד עזרה". אנשים פנו אליו מכל העולם כדי לבקש את עצתו וברכתו. היה חסידו של רבי אברהם אלימלך מקרלין, ולאחר פטירתו, בהשפעת חברו רבי גדליה קעניג, היה מבקר אצל רבי אברהם שטרנברג שהעריכו. חלק מהנהגתו היה מנהג ההתבודדות, והיה ידוע כ"רופא הנפש" - מטפל בחולי נפש בדרך האמונה - ופסיכיאטרים ופסיכולוגים נהגו להיוועץ עמו. ה"דרך" הייתה גולת הכותרת של משנת רבי אשר, והוא עסק רבות להשיב אנשים בתשובה ולקרב אותם לאמונה טהורה בה' יתברך. נסתלק במוצאי יום כיפור ה'תשס"ד לאחר שהכין את תלמידיו לכך שזהו יום פטירתו, ונטמן בהר המנוחות.

כמוהו, ועמד לחתום על הסכם שנייב לו רווחים גדולים. על סף החתימה דופקים בדלת. הוא ניגש לפתוח, ורואה קבצן כחוש מתחנן על נפשו. אילו היה לבד בבית היה נוהג בו כמו בראשון, אבל כעת איננו יכול. זה לא מתאים. הוא מוקף ידידים שיחשבו עליו דברים שליליים. התדמית שלו תיפגע. ברוחב לב מדומה הוא פותח את ארנקו. שולף אלף דולר ונותן אותם בחיך נדיב לקבצן. החדר מתמלא לחישות התפעלות ומבטים משתאים. "נדבן גדול, צדיק, רחום וחנן". הקבצן עצמו אינו יודע את נפשו מרוב הכרת טובה. "הצלת את כל משפחתי" הוא מודה הנרגשות לראובן. "בקשתי רק שקל ונתת לי אלף דולר. אשריכם ישראל!". לאחר שהלכו החברים ונחתמו העסקאות המוצלחות חש ראובן סיפוק נפשי גדול. הרבה יותר משמחת העסקה המוצלחת, הסבה לו שמחה הצדקה שנתן. מילותיו הנרגשות של העני לא חדלו מלצלצל בראשו. "החיית את נפשי". קריאות ההתפעלות של החברים גרמו לו עונג כל יתואר. הרי אתה בעצמך שילחת אחד כזה מהבית כשאישי לא ראה, והנחת לו למות ברעב? את זה הוא כבר לא זוכר...

שמעון העשיר לעומתו, עבר בדיוק אותו מקרה. את הקבצן הראשון שילח מביתו ונתן לו לנוע ברעב, ואילו את השני תגמל ביד רחבה בגלל עניינם המתבוננות של חבריו. הנפקא מינה בין שני העשירים היא כי אצל שמעון, לאחר שהלכו החברים, נזכר כיצד לפני חודש גרש מביתו את הקבצן הראשון וגרם בעקיפין למותו, ובמקום לחוש גאווה הוא התמלא בייסורי מצפון קשים. הרי גם עכשיו לא השתנית והייתי מעיף את הקבצן מהבית, חושב הוא בלבו, אילו לי חברי המתבוננים. אם כן, את הצדקה נתתי רק בגלל

סיפור הרב צבי פוקס מחיפה: בראש השנה לפני כארבעים שנה, כנער צעיר, שהיתי במחיצת האדמו"ר הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זיע"א. הרבי הזכיר בדבריו בטיש את נושא התשובה ואמר "צריך לחזור בתשובה". שאל אחד מזקני החסידים "וכיצד עושים תשובה?", ענה הרבי: לתשובה אפשר לזכות ולהגיע על ידי מידת האמת. "מי שמחזיק במדרגת אמת, יכול לשוב בתשובה", אמר הרבי ולא הסביר את עצמו.

למחרת, בצום גדליה נסעתי למירון. פגשתי את ר' אשר במערת רשב"י. ניגשתי אליו ליטול שלום ור' אשר שואל אותי, "עשרת ימי תשובה התחילו, עשית תשובה?". "כיצד עושים תשובה?" שאלתי. באוזני עוד הדהדו הדברים ששמעתי אתמול מהרבי מלעלוב... ר' אשר נתן בי מבט מחויך, "על ידי אחיזה במידת אמת אפשר לעשות תשובה". מאד התלהבת, זה היה רוח הקודש בגלוי. אותן מילים ששמעתי אמש מהרבי. סיפרתי לר' אשר מה שהיה אתמול בטיש אצל הרבי מלעלוב ושאלתי, מה פירוש הדברים, כיצד זוכים לתשובה על ידי מידת אמת. הסביר לי ר' אשר את הענין על פי משל:

ראובן העשיר ישב ואכל ארוחת ערב במטבח ביתו. לפתע שמע דפיקות על הדלת. הוא ניגש לפתוח והתרנן כשראה שזהו קבצן כחוש. "רחמים" התחנן הקבצן, "תן לי משהו לאכול או מעט כסף, אחרת אמות ברעב". אבל ראובן דחה את הלה בכעס ולא נתן לו מאומה. הקבצן שהיה על סף גוייעה ברעב, אכן מת לאחר זמן קצר. ראובן שמע זאת ולא הצטער במיוחד.

לאחר כמה ימים ישב עם כמה ידידים, אנשי עסקים

שמחה למרירות ובעצם מלמדים את "נשיאת ההפכים" הזו של בעל התשובה. מהיכן מקבלים את הבכיה והחדוה? על פי פשט, הבכיה היא על החטא והריחוק ואילו השמחה היא על התשובה: חרטה על העבר וקבלה לעתיד. אך יש גם ממד עמוק, קיומי, לכל אחת מתנועות הנפש. כמו שמלמד ר' אשר, התשובה נובעת מהכרת השפלות הבסיסית שבאדם: היותו פגום וחסר, העלול בכל רגע לטעות ולחטוא. אך הוא מצרף לכך את המסקנה, כי הטוב שבאדם נובע מסיוע אלוהי מתמיד שהוא זוכה לו – סיוע המלמד על אהבה ורחמים גדולים ותמידיים, השופעים תמיד אל האדם.

כאשר האדם יודע את מצבו ומרגיש תמיד את הנוכחות האלוהית, הוא מסוגל לקבל עזרה משמים. גאוותו לא חוסמת אותו מלהודות בצורך להיעזר, ואילו האמונה בטוב ה', אהבתו ועזרתו שומרת עליו מליפול ליאוש וחיילון. ההסתכלות הזו נותנת משמעות אחרת לגמרי לכל תהליך התשובה. היא הופכת אותו ממאזן-שנתי של מצוות ועבירות, כשאני רוצה להקטין את ההפסדים ולהגדיל את הרווחים, לתשובה אל ה' ממש. "אם תשוב ישראל... אלי תשוב".

מסופר, כי כאשר ישב אדמו"ר הזקן בכלא הרוסי, הגיע קצין משטרה חשוב לחקור את הרבי. למראה תואר פניו בהיותו שקוע במחשבות הבין הקצין כי לפניו אדם מיוחד ורם מעלה. הקצין עצמו היה איש משיכיל, בקיא גם בתורה, ותחילה ביקש מן הרבי לשאול אותו דבר מה. רבי שניאור זלמן נענה לבקשתו, והקצין פתח ושאל: "התוכל לומר לי את פירוש הפסוק שבו מסופר כי לאחר שחטא אדם הראשון והסתתר בתוך העץ, קרא אליו אלקים 'וַיֹּאמֶר לוֹ אֲפָקָה?' כיצד ייתכן שהקב"ה לא ידע היכן נמצא אדם?". השיב לו הרבי בשאלה: "האם אתה מאמין שהתורה היא נצחית וקיימת בכל זמן ובכל דור ובכל אדם?". "כן, אני מאמין בזה", אמר הקצין. על כך אמר הרבי: "זהו פירוש הפסוק: בכל יום קורא הקב"ה אל האדם ושואל אותו 'אָפָקָה, היכן אתה בעולם?!' (ובידיש אמר הרבי: "וואו האלסטו אין דער וועלט?!") (=היכן אתה בעולם). "ומנו של האדם קצוב", המשיך ואמר, "מספר מוגבל של ימים ושנים ניתן לו כדי שיעשה טוב עם אלקיו ועם בני האדם.

שהקב"ה שלח לי סיבה, את החברים. לא אני גרמתי לחברים שיבואו אלי ויתבוננו בי ובהתנהגותי מול העני, וכיצד יכול אני להתנאות בדבר שאינו שלי?"

"מבין אתה?", סיים ר' אשר את ההסבר, "תשובה פירושה להשיב, להשיב כל דבר אל הבורא ולהבין שאילו הסיבה ששלח לנו, היינו נכשלים בכל החטאים שבעולם, ולא היינו עושים מעולם אף דבר טוב. כיצד יכולים אנו להתנאות במעשינו הטובים, הרי הם נגרמו כתוצאה מסיבה, והסיבה היא לא מאתנו, המעשה הטוב שעשינו הוא לא שלנו!". "זכור זאת", הודיע ר' אשר, "בעת לא תוכל להבין את הדבר, אבל תחשוב על כך שוב ושוב, ותחיה עם זה בכל עת עד שתגיע לידי כך שזה יהפוך חלק בלתי נפרד ממוחשבתך".

סיפר תלמיד: דיברתי פעם עם ר' אשר על תשובה, ואמר לי ר' אשר: אתה יודע מה זה תשובה? תשובה זה להיות שמח. תשובה זו שמחה. אח"כ מצאתי ממש כעין זה בספר "דגל מחנה אפרים" (בסוף הספר בחלק הליקוטים) וזה לשונו: "כי בשמחה תצאו מכל הקליפות ומן הגלות, ואם הוא מקבל הכל בשמחה, ממילא הוא ממשיך שמחה עליו ועל כל הדברים ועל כל העולם, ויתפרדו מעליו כל פועלי און ומחלין לו על עוונותיו".

[ר' אשר - מפי תלמידיו]

בתורות החסידות ובסיפורי צדיקים, מדובר רבות על תשובה בשמחה ווידוי בשמחה. איך עושים זאת? הלא חשבון הנפש שמתאר ר' אשר נדמה כמלא מרירות, אפילו דיכאון. האם מי שאין בו שום דבר טוב יכול להיות שמח? ספר התניא, ספרם של בינונים, הוא ספר של בעלי תשובה. אם הבינוני עובד כדבעי, הוא עושה תשובה עוד לפני שהוא חוטא – אך לבינוני יש יצר הרע של רשע, הוא מועד לחטוא, וסגנון העבודה שלו הוא סגנון של בעל תשובה. אכן, ידוע כי אדמו"ר הזקן רצה לקרוא לחסידים "בעלי תשובה".

שיאו של התניא, במובן זה, הוא הציטוט מספר הזוהר: "בכיה תקיעא בלבאי מסטרא דא וחדוה תקיעא בלבאי מסטרא דא" (בכיה תקועה בלבי מצד זה, וחדוה תקועה בלבי מצד זה). בפרט בדורנו, דור של תשובה, הבסיס לעבודת ה' מאוזנת הוא יחידת הפרקים כ"ו-ל"ד בתניא, הפרקים שמדברים על היחס בין

מפגש השפלות האנושית עם הרחמים של ה' הוא בעצם יחוד ביניהם – החזרת פנים בפנים, כאשר אני מרגיש את הצורך שלי בה' ואת הרחמים שלו עלי, ואילו הוא מקבל אותי באהבה. יותר מכך – ביחוד הזה, כמו שהאדם זקוק לה' ולקשר איתו, גם ה' כביכול "זקוק" ליהודי. באהבתו הוא בחר להתגלות אלינו כמלך, ובחר בעם ישראל כרעייתו – כאשר "מלכא בלא מטרונתא, לאו הוא מלכא ולא הוא גדול". ההכרה בכך הופכת את התשובה לשמחה – שהרי העצב על החסרונות שלנו נובע מתחושת הדחיה, מהחשש שמא נהיה לא ראויים לאהבה. אך כאשר חשים את ה' כמלך אוהב, ואת עצמנו (בכלל ובפרט) כמלכה האהובה על כל חסרונותיה, נמסכת הבכיה בחדוה גדולה.

(מתוך שיעורי ח"כ אלול תשפ"א)

הביטוי "כנה", לשון כנות ותמימות (פנימיות ההוד), וכן הכן של הכיור בכלי המשכן מכוון כנגד ההוד^מ. השכיבה לעפד היא מות, ואילו הקימה היא תחית המתים (כמו שנדרש^מ "בשכבך ובקומך" על המיתה ותחית המתים).

"חלי נא, בעד הנפש חני נא" – כנגד יסוד ומלכות. שתי לשונות אלו מופיעות יחד (כאשר המלים "בעד הנפש" נדרשות לפנייה ולאחריה), והן לשון נופל על לשון, חלי-חני (נ-ל מתחלפות באותיות הלשון) – יחוד יסוד ומלכות. "בעד הנפש חני נא", הנפש היא המלכות, חני מלשון חן, מתנת המלכות^מ.

"פני דר עליון". כפי שהוסבר, השכינה, הנמצאת למטה, קוראת לקב"ה, דר העליון. אך כאשר יהיה יחוד קוב"ה ושכינתיה בשלמות לא יהיה "דר עליון" אלא "דר תחתון", דירה בתחתונים.

הכללים פ"א. ובכ"מ.

מה הקדמת תקו"ז יג ב; קהלת יעקב ערך 'כיוור וכנו'.
מו הוספות לכש"ט (קה"ת) ס' לט ושי"ג וראה גם אבות פ"ז מ"ט.
מז ראה ספר יצירה פ"ד מ"ג ופירוש הגר"א שם מ"ב. וראה גם יין משמח ח"ה שער שני בתורה "שבע מתנות החופה".

בשל כך שואל אותו אלקים 'אֵיכָה', כלומר: שים לב והתבונן היכן אתה בעולמך, כמה זמן נמצא אתה בעולם ומה עשית בכל הימים והשנים. כעת פנה הרבי, הביט בקצין והמשיך: "למשל אתה. חיות כך וכך שנים. מה עשית בהן? האם היטבת עם מישהו?". הקצין התרגש מן הביאור, ומכך שהרבי ידע את מניין שנותיו המדויק. הוא טפח בידו על כתפו של הרבי וקרא "פְּרָאבוּ!" ואחר כך, כשפגש את הקיסר, לימד זכות על הרבי והפליג בשבחיו.

השאלה אודותיה דיבר הרבי, נשאלה בראש השנה – יום הולדתו ויום חטאו של אדם הראשון. בכל ראש השנה מהדהדת השאלה הזו בחלל העולם, וה' יתברך קורא אלינו: אֵיכָה? מה עשית בשנה הזו, ובכל שנותיך? יש בכך זעזוע, בכי וחרטה – אך אוזן רגישה שומעת את רחמיו וצערו של ה', הפונה אל האדם ומבקש ממנו בעדינות לשוב אליו.

המשך מעמ' 22

החסד, עצם פקחת העינים באה מתוך הרצון להיטיב. "התעוררי" הוא מיקוד, איזה טוב עושים בפועל (לגאול את עם ישראל היום), הגבורה שמשלימה את החסד. "עמדי נא, התיצבי נא, קומי נא" – אלו שלשה ביטויים קרובים, המכוונים לפי הסדר לתפארת-נצח-הוד:

"עמדי נא" היינו התפארת, זקיפות הקומה בעמידה לפני ה' ("תפארת גופא", כללות שיעור הקומה).

"התיצבי נא" כנגד הנצח, רגל ימין. "התיצבי" כמו "אמת ויציב", ברגל היציבה והמייצבת את הגוף, כאשר להתיצבות יש משמעות של עמידה תקיפה, כמו התנצחות של שני צדדים במלחמה, עד לנצחון המוחלט, "אתם נצבים היום"^{מב} – מנצחים בדין.

"קומי נא" כנגד ההוד. "קומי" היינו לקום מתוך המצב של שכיבה, "בשכבך ובקומך"^{מג}, היינו "לאקמא שכינתא מעפרא", כאשר "איהי [השכינה-המלכות] בהוד"^{מד}. לזה שייך במיוחד

מב דברים כט, ט. ראה לוח "היום יום" כ"ה אלול.

מג דברים יז.

מד ע"פ תקו"ז תקון יג (כח, בכט, א). וראה ע"ח שער

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

הדרגה בתהליך תשובה

ב"ה זכיתי לעסוק בקירוב לתורה ומצוות. ידוע, שלכל חוזר בתשובה 'קצב' משלו, וכשהוא בעל משפחה הוא גם תלוי ב'קצב' של אשתו ומשפחתו. בהקשר הזה עולות שאלות 'למעשה':

במקרה שהאדם מתלבט אם לקיים מצוות וחלק משיקוליו הם שהאשה/המשפחה מתנגדת וכו' – עד כמה ללחוץ עליו לקבל הכל ומיד ולהתעלם, ועד כמה להגיד לו לעשות בסבלנות ובהדרגה? מה נאמר במקרה קשה יותר – כאשר הבעל כבר קיבל על עצמו לגמרי עול תומ"צ, אך אשתו לא מוכנה לכלום – כולל לא טהרת המשפחה, האם מותר להגיד לו כנ"ל? הוא מבחינתו כבר החליט לשמור תומ"צ!

מענה:

ראשית כל, ודאי שאי אפשר ואסור לומר ליהודי שחפץ לחזור בתשובה, לעבור על איסור כרת עם אשתו נדה. באופן כללי לגבי קבלת עול תומ"צ, צריך תמיד לעודד להתקדם אבל בלי ללחוץ. בכל אופן, כדאי להמליץ לזוג על שיחה עם משפיע/ה חסידי/ת ולחזור ללכת לקראת בן הזוג שבתהליך תשובה,

מתוך הסבר שגם מצד ההגיון האנושי הפשוט יש מקום ליותר התחשבות במי שיש לו רגש וגם מחויבות מוסרית לעומת מי שלו רגש בלבד. וכמובן שהכל מתוך אהבה ורצון לקיים את הבית יחד בשלום ובשמחה.

האם אני ערבי-רב?

לאחרונה אני מוצף במחשבות ותחושות לא טובות: אני מרגיש ריקנות וניתוק רגשי מכל מה שסביבי, ומנותק מהנפש האלקית שלי. כמו כן אני מרגיש שכל מי שקשור אליי ברמה כזו או אחרת, ניזוק. האם יתכן שהנשמה שלי שייכת לערבי-רב? בכלל, מה המשמעות של נשמת ערב רב, איך ניתן לדעת אם אני כזה, ובעיקר – איך ניתן לתקן זאת?

מענה:

המחשבות הנ"ל הן אך ורק מצד היצר הרע. עליך להסיח דעת מהן לגמרי על ידי מאמץ יתר (להשקיע את כל כוחות הנפש שלך) בעשיית טוב לזולת בגשמיות וברוחניות. באשר לתחושת הריקנות וכו', כנראה השרש שלך בלבנה של הקדושה, בחינת יהושע ודוד, עליה נאמר "דלית לה מגרמה כלום".

עליך להתבונן שהכל מה' הטוב, והוא אוהב אותך מאוד ורוצה בטובתך ורוצה לזכות אותך להעניק טוב לזולת.

שאיפות שנובעות מיצר הרע

בתקופה האחרונה שמתי לב שיש לי כשרון לעיסוק בתקשורת, ומצאתי את עצמי נמשך מאוד לתחום. מצד שני, אני חושש שהרצון הזה שרשו ביצר הרע. כיצד ניתן לדעת האם הרצון הזה אמתי וטוב?

מענה:

כבר הסברנו בעבר שבדור שלנו אין כל כך דגש על המושגים יצר טוב ויצר רע, והעיקר הוא הפעילות בשטח לקראת יעד, בתחום שהכי מתאים לך. ועל כן, טוב שתתעסק בתיקון המסרים בתקשורת וגם בתעמולה בכנסת אם אתה 'שוחה' שם טוב (ומרגיש, מתוך ניסיון, שזה באמת מועיל).

עליך לברר במחשבה בכל בקר מהו היעד אליו אתה שואף, לראות את עצמך בתור שליח, וליישם את המשימות במשך היום. ברכה להצלחה רבה!

אנכי והילדים

המדור לילדי ישראל

נלא חיון

ברשימה. אנו מתארים בהן את ה' כמי ש"נשא עון ופשע וחטאה". מהי הכוונה? לאן נשא ה' וסוּחב את כל אלו?

אם אתה חוקר?

זה היה בסיום הפסקת 12:00. הצלצול בשר את תחלתו של השעור הבא וכלנו עזבנו את החצר בריצה. הרי צריך להספיק לשמות משהו ולהתפנות עוד לפני שהרב צחי נכנס לכיתה, כי אצלו אין שום יציאות, מתחלת השעור ועד סופו. תתארו לכם איך נראית ברזיה שיש בה רק ארבע נקודות מלוי כשעשרים ילדים נדחפים יחד, כל אחד מהם רוצה להיות הראשון. כיון שבריחות אני די טוב הגעתי בין הראשונים אל התור. לפני עמדו רק ארבעה ילדים.

"איפה רפאל? מישהו מחפש אותו?" רפאל מפתה ד' היה הילד שעמד לפני בתור. רפאל התלבט לרגע, יכלתי להבחין בכה. הרי אם יצא החוצה ואבד

שלום ילדים!

זהו, הגענו לשיא! לאחר שלשים ימי חדש אלול, בהם המלך שָׁהָ עִמָּנוּ בשָׁהָ, לאחר ראש השנה, בו המלך נכנס לארמונו והכתר למלך עלינו, עשרת ימי תשובה כבר בסיומם, וכעת הגענו ליום המיוחד, "אחת בשנה" – יום הכפורים!

כל מי שזוכה להשתתף באמירת ה"סליחות" מבחין מיד בתפלה העקרת, שחוזרת שוב ושוב, לא משנה באיזה נסח של תפלה – שלש עשרה מדות הרחמים. אבל ביום הכפורים זה משהו אחר. אנו שבים ומזכירים אותן בכל אחת מתפלות היום הקדוש! לא פלא, הרי ביום זה קבל אותן משה רבינו מאת ה', וממילא ברור שזהו היום המתאים ביותר לאמירתו ולכן שיפעלו את פגלתן – לעורר עלינו רחמים מאת ה' יתברך!

מבין כל שלש-עשרה המדות אני רוצה שוביר היום קצת לעמק את האחרונות

עצמו. מוזר, לי דוקא הִיא נראָה שְׁהוּא
ראָה טוב־טוב. "לא ראית, אָבֵל בְּטוֹחַ
שְׁמַעַת. הָרִי צַעֲקָתִי לָהּ!", הַחֲזִירִי לוֹ.
"לא שְׁמַעַתִּי", הַמְּשִׁיחַ הַיָּלֵד וְהַתְּמָם.
פְּתָאם יֵשׁ לוֹ גַּם בְּעִוֹת שְׁמִיעָה... "אָבֵל
אֲנִי לֹא מִבִּין", הַקֶּשֶׁה הַמְּחַנֵּן, "גַּם אִם
לֹא רָאִיתָ וְלֹא שְׁמַעַתָּ, לָמָּה שְׂאֵתָה זֶה
שְׁתַּמְלֵא אֶת מְקוֹמוֹ? הָרִי לֹא עֲמַדָּתָ
בְּכָלֵל בַּתּוֹרָה!". "בְּדִיוֹק עֲמַד לְהַתְּחִיל לָנוּ
מִבְּחוּן, אִזּוּ הַתּוֹרָה שְׁלִי 'עוֹקֶה', לֹא?". פֶּה
כָּבֵד מִמֶּשׁ הַתְּפוּצָצֵנוּ כְּלָנוּ. מֵאִיפֹה הוּא
מֵבִיא אֶת הַטְּעוּנוֹת הָאֵלּוּ? מָה, לָנוּ אֵין
דְּבָרִים דְּחוּפִים!?

כְּצִדְקוֹת מִרְעָ'זָה

בְּשֵׁלֵב זֶה בִּקֵּשׁ הַמְּחַנֵּן שְׁנֵצָא. "אֲנִי
רוֹצֶה לְדַבֵּר אֵתְךָ בְּאַרְבַּע עֵינִים". אֵין לִי
מִשְׁגֵּחַ מָה הִיא בְּפָנִים וְגַם לֹא הַתְּעַנִּינִתִּי
בַּתּוֹצְאוֹת הַשִּׁיחָה בֵּינֵיהֶם, אָבֵל אֲנִי יָכוֹל
לְתַאֵר הֵיטֵב אֶת הַהֲרָגָשָׁה בַּחוּץ. לֹא
רַק שְׁלִי, שֶׁל כְּלָנוּ. שְׁמָנוּ לֵב, לְתוֹפְעָה
מְעִינִנֶת. אֲנִי לֹא יוֹדֵעַ מָה חָשַׁב אוֹתוֹ יָלֵד
כְּשֶׁנִּסָּה לְמַכּוֹר לְעַצְמוֹ וְלָנוּ אֶת הַתְּרוּצִים
הַמְּשֻׁנִּים שֶׁלוֹ, אָבֵל כָּלֵל שֶׁהוּא הַתְּבַצֵּר
בְּעֲמַדָּתוֹ וְהַצִּדִּיק אוֹתָהּ כִּי הוּא הַצִּלִּיחַ
יוֹתֵר וְיוֹתֵר לְהַרְגִּיז אוֹתָנוּ.

מָה לְדַעְתְּכֶם הִיא קוֹרָה אִם בְּמִקּוֹם
תְּרוּצִים וְהַצִּדִּיקוּיּוֹת הִיא אוֹתוֹ יָלֵד
אוֹמֵר מִשְׁפָּט כְּזֶה: "נָכוֹן, רָאִיתִי
וְשְׁמַעַתִּי, זֶה בְּאֵמֶת לֹא בְּסִדְרָה. סְלִיחָה".
אֲנִי מִשְׁעֵר שֶׁאֲצֵל רַבְּנוּ בְּלוֹן הַפֶּעַס הִיא
מִתְּפוּגָג דִּי מַהֵר. מֵאִמִּין שֶׁאֲפִלוּ רְפָאֵל

אֶת מְקוֹמוֹ בַּתּוֹרָה וְיִצְחָק לְעֵבֶר לְסוּפּוֹ,
אָבֵל אוֹלִי עוֹד יִסְפִּיק לְצִאָתָה, לְרִאוֹת
בְּמָה מְדַבֵּר וְלַחֲזוֹ. "אֲנִי לְפָנֶיךָ", פָּנָה
אֵלַי רְפָאֵל, "אַתָּה יָכוֹל לְשַׁמֵּר לִי עַל
הַמְּקוֹם?". "כּוֹן, בְּטוֹחַ", עֲנִיתִי, "אָבֵל
תַּחֲזוֹר מַהֵר. אֵין מְקוֹמוֹת שְׁמוּרִים". חֲצִי
דְּקָה חָלְפָה, וְשְׁמוּלִיקָה, הַשְּׁנִי בַּתּוֹרָה כָּבֵד
עֲמַד לְסִיסִים וּלְפָנוֹת אֶת מְקוֹמוֹ לְרְפָאֵל,
הֵבֵא בַּתּוֹרָה סוֹבְבָתִי אֶת רֹאשִׁי לְאַחֲזוֹר
וְהִנֵּה, רְפָאֵל בְּדִיוֹק נִכְנָס, אֲלֹא שְׁבִאוֹתָהּ
שְׁנִיָּה נִדְחָה אֶל הַבָּרָז יָלֵד מִכְּתָה ו'
וְתַפֵּס אֶת מְקוֹמוֹ. "הִי, יָלֵד, זֶה הַתּוֹרָה
שְׁלוֹ", קָרָאתִי לְעֵבֶר, אָבֵל הוּא הַחֲלִיט
לְהַתְּעַלֵּם. הוּא פָּשׁוּט פָּתַח אֶת הַבָּרָז
וְהַתְּחִיל לְשִׁתּוֹת.

מָה כָּבֵד עָלִיתִי!?

נִחְסֹף מִכֶּם אֶת הַתּוֹרָה שֶׁל הַמְּרִיבָה
שְׁפָרְצָה בְּדִקּוֹת הַבָּאוֹת, תְּשַׁלִּימוּ לְבַד...
מָה שָׁכַן רָצִיתִי לְתַאֵר לָכֶם הוּא אֶת
הַמִּשְׁפָּט שֶׁנִּעְרָךְ עַל יְדֵי הַמְּחַנֵּן שֶׁלוֹ,
שְׁנִכְנָס לְטַפֵּל בְּאֵרוֹעַ וּלְכַבּוֹת אֶת
הַדִּלְקָה שְׁפָרְצָה בְּעִקְבוֹתֶיהָ. הוּא בִקֵּשׁ
שְׁיִגִיעוֹ אֵלָיו לְחַדֵּר כָּל הַמְּעַרְבִים וְכָל
הַנוֹכְחִים בְּסִפּוֹר, כּוֹלֵל אוֹתִי, וְהַחֲלִי
בַּתְּחִיבֵי הָאֵרוֹעַ לְפָרְטִיו.

מָה שֶׁהִדְהִים אֶת כְּלָנוּ הִיָּתָה
הַהִתְמַמּוֹת שֶׁל אוֹתוֹ יָלֵד: "מָה אַתָּם
רוֹצִים? רְפָאֵל יָצָא, הוּא אֵבֵד אֶת הַתּוֹרָה
שְׁלוֹ". "כּוֹן, אָבֵל רָאִיתָ שֶׁהוּא כָּבֵד
חֲזוֹר", עָנָה לוֹ יָקִי, מִי שֶׁעֲמַד רֹאשׁוֹן
בַּתּוֹרָה. "לֹא רָאִיתִי", הַצִּדִּיק הַיָּלֵד אֶת

תרוצצו. ברור שלא כף חוזרים בתשובה. "באת להסביר כמה אתה צדיק?! אם כן, אתה כבר מסתדר לבד, אתה לא ממשי צריך אותי. יפני, מצין, תמשיך להסתדר לבד..."

אבל, כאשר יהודי הופך מ'צודק' להיות 'טוב' הוא מבין מיד היכן הפעיה – היא אצלי. לא אצל אף אחד אחר. הוא פונה לה' ואומר לו: "רבוננו של עולם, אני ורק אני הוא האשם, זה ברור. אני לא מנסה להתנער מאחריות. אבל מי יעזר לי להשתנות? ה' יתברך, אני חיב את עזרתך, רק אתה יכול לעזור לי".

וכיצד מגיב ה' לאותו יהודי? כמובן, ה' יתברך "נשא עון", הוא לוקח את כל כבד האחריות על עצמו. הוא מביט בעין מרחמת על אותו יהודי וכביכול אומר לעצמו: "הוא לא מנסה להתחמק, באמת קשה לו. הוא לא מסתדר לבד. אולי העמסתי עליו יותר מדי? אולי אני 'אשם' בכך?". ה' יתברך פורק מעל היהודי השב בתשובה את כבד המשא, ומיד סולח ומוחל לו!

שנוזה לחזר בתשובה שלמה!
גמר חתימה טובה לכלנו!

נ?

עצמו היה מתרצה ונענה לבקשת הסליחה. "בסדר, כלנו בני אדם. גם אנחנו לפעמים טועים".

ומה אתנו? האמת היא שאותו ילד אינו תופעה כזו נדירה. גם אנחנו לפעמים נוהגים כן. בדרך כלל כאשר אנו טועים, עושים מעשה שאינו ראוי, אנו נוטים להצטדק, להסביר מדוע אנו צודקים, מדוע המעשה לא כל כך חמור או מדוע הוא אינו באשמתנו. יודעים מה פרוש המלה 'להצטדק'? 'להתקלח' פרושו לקלח את עצמי, 'להתלבש' פרושו להלביש את עצמי, אז 'להצטדק' פרושו לעשות את עצמי צדיק. רגע, אם אני צודק אז למה אני צריך לעשות את עצמי צדיק? בנראה שלא בטוח שאני בדיוק כזה... לכן מקבל אצל חסידים שחסיד אמת אף פעם לא רוצה להיות 'צודק', הוא רוצה להיות תמיד 'טוב'.

סוּמָה' וְנִלְאָא לֵין

ביצד תראה בקשת הסליחה של אותו 'מצטדק' מאת ה'! הוא ודאי יאמר משהו בסגנון כזה: "ה', עשיתי כן וכן, וזה באמת לא בסדר, אבל אני לא ממשי אשם בכך", וכאן יתחיל לתרץ את שלל

ראש הממשלה לפני המשיח

הדרך. בחסידות מקובל שלפני ביאת המשיח צריכים להופיע מחדש אבות החסידות – מורנו הבעל שם טוב, הרב המגיד ממעזריטש ואדמו"ר הזקן. אבל אם בראשית החסידות הם הופיעו כצדיקים, כעת הם צריכים להופיע כמלכים. איך הם ייראו?

בעולם שלנו, לפני שתיוכון מלכותו של משיח, מלכים הם ראשי ממשלה: קודם כל צריך להופיע הבעל שם טוב, כראש ממשלה השקוע כולו בשלמות־העם, תיקון החברה מתוך אהבה רבה לכל יהודי, הקפדה על "משא ומתן באמונה" מתוך כבוד הדדי, דאגה לזולת והרגשת אחווה. הוא יגבש את העם סביב אמונה בה' ואהבת ישראל. אחריו צריך להופיע המגיד ממעזריטש, כראש ממשלה העוסק בשלמות־הארץ. מתוך הקונצנזוס שיווצר בחברה המתקנת והמאמינה הוא יעורר את החיבור לארץ – את התחושה שכאן, ורק כאן, אפשר לעבוד את ה' בתפלה ובמסירות – וינהיג את העם לכבוש ולספח את הארץ כולה.

בשלב השלישי צריך להופיע אדמו"ר הזקן, כראש ממשלה העוסק בשלמות־התורה. רק בשלב הזה יש להפוך את האמונה והתפלה למחויבות חוקית של כל המדינה להתנהג לפי התורה על כל חוקיה ודקדוקיה, מתוך ההשראה השמחה של לימוד תורה לשמה. בפוליטיקה היום דברים זרים מהם, ושלשה דורות יכולים להצטמצם לשלש קדנציות של ראש ממשלה דינמי ומתחדש, הנוקט סדר נכון של פעולות, שאחריהן ומתוכן יופיע מלך המשיח, תיכף ומיד ממש.

בראש השנה אנו ממליכים עלינו את ה' ובעשרת ימי תשובה עוסקים ב"בנין המלכות". המאמר הראשי בגליון השבוע, מתוך התוועדות ח"י אלול, עוסק בסדר הזה הנדרש לתיקון המדינה – תשובה ציבורית שבונה את המלכות, עד שנזכה ל"והיה ה' למלך על כל הארץ".

להצטרפות למפיצי נפלאות:

itiel@pnimi.org.il

bit.ly/niflaot-85

ברקוד: 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?

שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון:

079-9211452 או 02-5434297 | המספר פתוח לניידים כשרים